

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Denisa Soldánová

Postavení poškozeného v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2018

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Postavení poškozeného v trestním řízení“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 31. března 2018

Denisa Soldánová

Poděkování:

Dovoluji si poděkovat vedoucí mé diplomové práce doc. JUDr. Miroslavě Vráblové, Ph.D. za její ochotu, odborné rady a připomínky, které mi poskytla při vedení a konzultaci k mé diplomové práci. Dále touto cestou děkuji JUDr. Michaele Burešové, předsedkyni senátu Okresního soudu v Olomouci a Mgr. Haně Musialkové, probační úřednici z Probační a mediační služby České republiky (středisko Olomouc), za jejich ochotu, cenné rady, připomínky a informace z praxe Okresního soudu v Olomouci a Probační a mediační služby České republiky. Závěrem patří mé poděkování rodině a přátelům, za jejich pevné nervy a podporu při psaní

diplomové

práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	9
1 Pojem poškozeného	11
1.1 Obecně k pojmu poškozeného	11
1.1.1 Fyzická osoba jako poškozený	13
1.1.2 Právnícká osoba jako poškozený	13
1.1.3 Stát jako poškozený	14
1.2 Dělení poškozených dle druhu způsobené škody nebo újmy	14
1.2.1 Poškozený, kterému bylo ublíženo na zdraví	14
1.2.2 Poškozený, kterému byla způsobena majetková škoda	14
1.2.3 Poškozený, kterému byla způsobena nemajetková újma	15
1.2.4 Poškozený, na jehož úkor se pachatel obohatil	15
1.3 Poškozený ve vybraných mezinárodních dokumentech	16
1.4 Poškozený vs. oběť trestného činu	18
1.4.1 Obecně k pojmu oběť a odlišení od pojmu poškozeného	18
1.4.2 Práva oběti	19
1.4.3 Zvlášť zranitelné oběti	19
2 Zastupování poškozeného v trestním řízení	22
2.1 Zákonný zástupce	22
2.2 Opatrovník a ustanovený opatrovník	23
2.3 Zmocněnec	23
2.4 Společný zmocněnec	25
3 Postavení poškozeného v trestním řízení	28
3.1 Práva poškozeného	28
3.1.1 Poučení poškozeného	28
3.1.2 Procesní práva poškozeného	29
3.1.3 Trestní stíhání se souhlasem poškozeného	33
3.1.4 Vzdání se procesních práv	35
3.2 Poškozený v příkazním řízení	36
3.3 Poškozený v řízení před soudem, adhezní řízení	37
3.4 Postavení poškozeného při využití vybraných odklonů	39
3.4.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání	40
3.4.2 Narovnání	41

4	Činnost PMS ve vztahu k poškozenému	43
4.1	Obecně o PMS.....	43
4.2	Mediační činnosti.....	45
5	Postavení poškozeného a jeho ochrana ve vybraných zahraničních úpravách	47
5.1	Slovensko.....	47
5.2	Německo.....	48
6	Úvahy de lege ferenda	50
	Závěr	55
	Seznam odborných zdrojů	58
	Přílohy	67
	Příloha č. 1: Vzor poučení o poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných od Policie ČR.....	67
	Příloha č. 2: Vzor poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení od Policie ČR	68
	Příloha č. 3: Vzor předvolání svědka a jeho vyrozumění jako poškozeného.....	73
	Příloha č. 4: Vzor vyrozumění poškozeného o hlavním líčení	77
	Příloha č. 5: Vzor vyrozumění poškozeného o veřejném zasedání konaném o odvolání	79
	Příloha č. 6: Vzor dopisu/výzvy poškozenému/oběti zasílaný PMS.....	81
	Shrnutí	82
	Klíčová slova	84

Seznam použitých zkratk

Amster.	Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty z roku 1997
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
EU	Evropská unie
LZPS	usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
např.	například
OČTŘ	orgán činný v trestním řízení
odst.	odstavec
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
písm.	písmeno
PMS	Probační a mediální služba České republiky
příp.	případně
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie uveřejněná v Úředním věstníku C 115 ze dne 9. května 2008, ve znění Lisabonské smlouvy
TOS	trest odnětí svobody
TP	zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
tr. čin	trestný čin
tr. oznámení	trestní oznámení
tr. příkaz	trestní příkaz
tr. stíh.	trestní stíhání
tr. říz.	trestní řízení
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ust.	ustanovení
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
zejm.	zejména

ZMaj	zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
ZoO	zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů
ZPMS	zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Při odborné praxi na trestním oddělení Okresního soudu v Olomouci jsem se zamyslela nad otázkou, zda platné trestněprávní normy dostatečně chrání postavení a zájmy poškozeného v tr. říz. Dalším podnětem ke zkoumání postavení poškozeného pro mě byla zkušenost s tr. říz., ve kterém postavení poškozeného měl můj známý. Jeho nepochopení určitých pravidel, zejm. že nemůže být jako předvolaný svědek přítomen u výslechu obžalovaného, který mu způsobil větší škodu, u mě vyvolalo otázku, zda jeho práva nejsou příliš omezená. Dle ust. § 43 odst. 1 TR je poškozený ten, komu bylo tr. činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel tr. činem obohatil. Cílem právní úpravy by proto mělo být zvýhodnit postavení poškozeného a chránit ho v tr. říz. před další škodou nebo újmou.

Zkoumání odborníků a pozornost laiků byla po dlouhou dobu zaměřena jednostranně pouze na pachatele. Pojem poškozeného a oběti a jejich oprávněných zájmů a potřeb se ocitaly na vedlejší koleji. Až s příchodem 20. století se předmětem zkoumání stávají také oběti a vzniká nová vědní disciplína viktimologie, která je definována jako nauka o obětech trestných činů, později i katastrof a jiných tragédií.¹ Nicméně problematika poškozeného a oběti nemá pouze právní rozměr; protože se jedná o lidské bytosti, je důležité zohledňovat i hlediska psychologická, zdravotní, sociální, aj. Je totiž zřejmé, že spáchaný tr. čin přináší poškozenému nejen fyzickou bolest nebo materiální ztrátu, ale může způsobit i vážnou psychickou újmu, kterou prostředky trestního práva nemají šanci zhojit.

Ruku v ruce s rozvojem viktimologie jde i rozsáhlejší informovanost veřejnosti. Vznikají organizace poskytující právní i psychologickou pomoc poškozeným a obětem, a to jak organizace neziskové, tak i garantované státem. Dále jsou lidé podrobně vzděláváni a informováni ohledně možností jejich ochrany jako poškozených nebo obětí. V neposlední řadě začaly postupně sehrávat nezastupitelnou roli hromadné sdělovací prostředky. Tyto mohou informovat obrovskou masu lidí o různých nebezpečích a poskytovat jim rady ohledně možností prevence a jejich ochrany. Na druhou stranu však mohou poškozenému nebo oběti ještě více uškodit, především co se psychologické stránky týče. Závěrem uvádím i systém pomoci obětem trestných činů v režii Policii ČR, který vznikl v roce 2010².

Téma je to bezesporu aktuální. V postavení poškozeného se v dnešní době může ocitnout úplně každý a nemusí se vždy jednat o banální tr. čin jako např. vykradené auto. Proto je důležité

¹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status obětí a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 7.

² *Informace pro oběti trestných činů* [online]. policie.cz [cit. 25. září 2017]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/informace-pro-obeti-trestnych-cinu.aspx>>.

analyzovat aktuální situaci a příp. navrhnout možnosti řešení v případech, ve kterých by mohla osoba v postavení poškozeného dále utrpět. Zajímavou otázkou je postavení poškozeného v případě, kdy je ve věci rozhodnuto tr. příkazem. Neméně podstatnou otázkou je, jak je nahrazována právě nemajetková újma, neboť soudy jsou v rozhodování této otázky nejednotné. Zamýšlím se i nad faktem, že poškozený je nucen nést některé náklady na pořízení kopií listin ze soudu. V neposlední řadě se zaměřuji na relativně nový ZoO, který není v praxi příliš aplikovaný a výklad tohoto zákona je často nejednotný. Důležitou otázkou, které se věnuji, jsou aktuální obtíže spojené s ochranou osobních údajů svědka jako poškozeného v protikladu k možnosti vykonatelnosti rozhodnutí o náhradě škody.

Diplomová práce je strukturována do šesti kapitol. V první kapitole se věnuji vymezení pojmu "poškozený" a odlišení od pojmu "oběti", úpravě v mezinárodních dokumentech a klasifikaci poškozených dle druhu způsobené škody nebo újmy. Obsahem druhé kapitoly jsou možnosti poškozeného v oblasti jeho zastupování. Třetí kapitola pojednává o samotném postavení poškozeného v tr. říz., zejm. o jeho právech, dále jeho postavení v řízení před soudem, adhezním řízení a při využití odklonů. Čtvrtá kapitola je zaměřena na analýzu činnosti PMS ve vztahu k poškozenému. Pátá kapitola obsahuje komparaci postavení poškozeného u nás vs. ve vybraných zahraničních úpravách. Poslední šestá kapitola se věnuje úvahám de lege ferenda. Ve své práci vycházím z právních předpisů obsahujících úpravu postavení poškozeného a oběti vydaných na území ČR. Dále jsem využila řadu odborných českých a zahraničních monografií, článků a příspěvků ve sbornících předních odborníků na trestní právo a zanalyzovala jsem judikaturu soudních instancí. Aktuální komplexní zpracování problematiky postavení poškozeného v českém tr. říz. zatím neexistuje, jednotlivé problematické aspekty jsou rozesety v několika odborných publikacích.

Je nanejvýše důležité, aby se poškození a oběti orientovali ve svých právech i možnostech pomoci. Proto analyzuji současnou situaci a provedeným rozbořem docházím k odpovědi na otázku, jaké je postavení poškozeného v tr. říz. a jak lze jeho postavení zlepšit. K tomu směřuji prostřednictvím následujících dílčích výzkumných otázek: Kdo je v tr. říz. poškozený a jak se odlišuje od pojmu obět? Prostřednictvím jakých subjektů je možné hájit zájmy poškozeného? Jaké má poškozený v tr. říz. práva? Jaké je postavení poškozeného v řízení před soudem a adhezním řízení? Jak může poškozený spolupracovat s PMS? Jak je poškozený chráněn ve vybraných zahraničních úpravách? V případě negativních zjištění bude další tezí práce se zamyslet, kde konkrétně se vyskytují v současné právní úpravě nedostatky a jakým způsobem lze postavení poškozeného v tr. říz. zlepšit.

Diplomová práce vychází z právní úpravy aktuální k 31. 3. 2018.

1 Pojem poškozeného

Úvodem je nejdůležitější správné vymezení pojmu „poškozený“. Je to výraz procesní, kdy TŘ jej v jeho ust. § 12 odst. 6 označuje za stranu tr. říz a v ust. § 43 odst. 3 TŘ za subjekt adhezního řízení. Dle názoru Ústavního soudu ČR ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS a ust. § 2 odst. 5 TŘ má osoba poškozená tr. činem ústavně zaručené právo na efektivní tr. říz. na obranu svých práv a svobod a k ochraně tohoto práva pak může využít ústavní stížnosti směřující proti rozhodnutím, kterými se trestní proces končí.³

1.1 Obecně k pojmu poškozeného

Dle ust. § 43 odst. 1 TŘ je poškozený ten, komu bylo tr. činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel tr. činem obohatil. Poškozeným může být buď fyzická osoba, právnická osoba, ale také stát jako takový.⁴ Dle ust. § 43 odst. 2 TŘ se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být tr. činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s tr. činem. Na základě této zákonné definice je od pojmu poškozeného nutné odlišovat pojem „obět“ tr. činu.⁵ Navíc dle ust. § 44 odst. 1 TŘ oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v tr. říz. stíhán jako spoluobviněný a dle ust. § 43 odst. 5 TŘ ten, kdo se výslovným prohlášením sděleným OČTŘ vzdá procesních práv⁶, která mu tento zákon jako poškozenému přiznává. V tr. říz. mají poškozený a obviněný jednoznačně naprosto rozdílné zájmy. Pokud by se tedy stalo, že i přesto by spoluobviněný uplatňoval práva poškozeného, musel by soud vyslovit usnesením, že se tato osoba jako poškozený k hlavnímu líčení nepřipouští; toto rozhodnutí by ale nebránilo uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení před příslušným orgánem.⁷ Nic na tom nemění ani fakt, že spoluobviněný byl opravdu poškozen tr. činem, neboť v jednom tr. říz. nemůže vystupovat v protichůdném postavení. Něco jiného by pak bylo, kdyby tr. říz. proti spoluobviněnému bylo vyloučeno ze společného řízení dle ust. § 23 odst. 1 TŘ nebo pokud by se od počátku tr. říz. vedlo proti každému z obviněných zvlášť; potom by osoba v postavení obviněného mohla v jiném řízení vystupovat jako poškozený, už by nešlo o osoby spoluobviněné.⁸ Stejně tak by nebyla slučitelná funkce znalce nebo tlumočníka s postavením

³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/2014

⁴ PŮRY, František. In HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 760 – 761.

⁵ Dále podkapitola 1.4.

⁶ Dále podkapitola 3.1.4.

⁷ § 206 odst. 3 TŘ

⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 517 (§ 43 TŘ).

poškozeného.⁹ S ohledem na to, že stejný zájem jako obviněný má i osoba zúčastněná dle ust. § 42 a násl. TŘ, nemůže ani tato vystupovat jako poškozený.

Co se týká osoby poškozeného a ust. § 43 až ust. § 51a TŘ, uplatní se tato ust. v zásadě v celém rozsahu i pro řízení proti právníkům osobám¹⁰ a pro řízení ve věcech mládeže¹¹. V řízeních dle ZSVM existuje speciální ust. týkající se poškozeného, konkrétně ust. § 45 odst. 1, které stanoví povinnosti OČTŘ ve vztahu k poškozenému a dále odst. 2, který upravuje vyrozumění poškozeného OČTŘ, jestliže mladistvý prohlásí, že je připraven škodu vzniklou činem nějakým způsobem nahradit; podmínkou je, že jde o poškozeného, jehož adresa pobytu, sídla nebo místa podnikání je známa.¹²

Poškozený je řazen k orgánům, které vykonávají tzv. žalobní funkci, což znamená, že v tr. říz. stojí na straně obžaloby.¹³ Samozřejmě obžalobu je oprávněn podat pouze státní zástupce.¹⁴ Mezi postavením poškozeného a státního zástupce v tr. říz. jsou podstatné rozdíly, a to zejm. fakt, že poškozený na rozdíl od státního zástupce nemusí v tr. říz. vystupovat nezaujatě a nestranně¹⁵, tedy může ovlivňovat výsledek tr. říz., a to např. tím, že bude uvádět a upozorňovat pouze na skutečnosti, které jdou k tíži obžalovaného. A contrario může poškozený též vystupovat i na straně obžalovaného, např. v případě nedbalostního tr. činu vůči osobě blízké. Další důležitým rozdílem ve vazbě na výše uvedené je, že poškozený nemůže vzít podanou obžalobu zpět, připojit se k ní nebo ji rozšířit o nový skutek.¹⁶ Naopak má poškozený dispoziční oprávnění uvedené v ust. § 163 a násl. TŘ, kterým může v taxativně vymezených případech ovlivnit stíhání obviněné osoby, a to tak, že nedá souhlas k zahájení nebo pokračování takového tr. stíh. a toto je pak nepřípustné.¹⁷

Důležitost poškozeného jako strany tr. říz. je podtržena existencí jedné ze zásad tr. říz., a tou je zásada zvláštního, šetrného přístupu k poškozenému uvedená v ust. § 15 odst. 2 TŘ, který výslovně stanoví, že: „Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plně uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho dle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetrnosti jeho osobnosti.“ Tato zásada byla do TŘ vložena v souvislosti s novým ZoO, který v jeho ust. § 3 odst. 2 stanovuje, že Policie ČR, OČTŘ a další orgány veřejné moci, subjekty zapsané v

⁹ § 105 odst. 2 TŘ

¹⁰ § 1 odst. 1 a odst. 2 ZTOPO

¹¹ § 1 odst. 1 a odst. 3 ZSVM

¹² Blíže ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 416 – 422 (§ 45 ZSVM).

¹³ JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 40.

¹⁴ § 176 odst. 1 a § 180 odst. 1 TŘ

¹⁵ § 30 odst. 1 TŘ

¹⁶ JELÍNEK: *Poškozený v českém...*, s. 40 – 41.

¹⁷ Dále podkapitola 3.1.3.

registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, poskyvatelé zdravotních služeb, znalci, tlumočníci, obhájci a sdělovací prostředky mají povinnost respektovat osobnost a důstojnost oběti, přistupovat k oběti zdvořile a šetrně a dle možností jí vycházet vstřícně; vůči oběti postupují s přihlédnutím k jejímu věku, zdravotnímu stavu včetně psychického stavu, její rozumové vyspělosti a kulturní identitě. „Účelem této zásady je ochrana oběti před prohlubováním primární újmy, sekundární a opakovanou viktimizací.“¹⁸ Stejně tak v ZSVM je analyticky zdůrazňována zásada uspokojení zájmů poškozeného, a to v ust. § 3 odst. 7: „Řízení dle tohoto zákona musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadoostiučnění.“

1.1.1 Fyzická osoba jako poškozený

Na rozdíl od osoby právnické může fyzická osoba figurovat v tr. říz. jako svědek. Tato může sama jako poškozený učinit návrh dle ust. § 43 odst. 3 TR, tedy navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor tr. činem získal, ale pouze pokud je plně svéprávná, jak vyžaduje ust. § 30 OZ¹⁹. Pokud však není poškozený osobou plně svéprávnou nebo pokud je omezen ve svéprávnosti, vykonává jeho práva jeho zákonný zástupce, opatrovník nebo ustanovený opatrovník.²⁰

1.1.2 Právnická osoba jako poškozený

Právnická osoba je dle ust. § 20 OZ organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná a může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou. OZ dělí právnické osoby na korporace²¹, fundace²² a ústavy²³. Za právnickou osobu činí právní úkony statutární orgány, ale i jiní její zaměstnanci, pokud je to obvyklé vzhledem k jejich funkci nebo pracovnímu zařazení. Mimo tyto osoby mohou jednat právnické osoby i prostřednictvím zástupců.²⁴

¹⁸ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 177.

¹⁹ Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilostí se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

²⁰ § 45 odst. 1 a odst. 2 TR

²¹ § 210 a násl. OZ

²² § 303 a násl. OZ

²³ § 402 a násl. OZ

²⁴ Blíže podkapitola 2.3.

1.1.3 Stát jako poškozený

Stát se považuje za právnickou osobu soukromého práva a má její postavení, a proto i on je účastníkem občanskoprávních vztahů.²⁵ Z tohoto důvodu stát jako poškozený je roven poškozené fyzické i právnické osobě. Jak stát právně jedná stanovuje ZMaj. I za stát může jednat zástupce.²⁶

1.2 Dělení poškozených dle druhu způsobené škody nebo újmy

Poškození se dají dělit do skupin dle druhu způsobené škody nebo újmy. Možných způsobů dělení je samozřejmě více, uvádím nejpoužívanější z nich.

1.2.1 Poškozený, kterému bylo ublíženo na zdraví

První kategorií je poškozený, kterému bylo tr. činem ublíženo na zdraví²⁷ Jedná se o kategorii újmy na přirozených právech člověka.²⁸ Náhrada za ublížení na zdraví slouží ke kompenzaci těch dopadů tr. činu, které přímo souvisí s újmou poškozeného, a to jak aktuální, tak i budoucí (např. v případě trvalých následků). Definici ublížení na zdraví lze nalézt v ust. § 122 odst. 1 TZ a patří sem i těžká újma na zdraví uvedená v odst. 2 tohoto ust.

Důležitou roli zde hraje OZ, a to ust. § 2958: „*Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se dle zásad slušnosti.*“, ust. § 2959: „*Při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se dle zásad slušnosti.*“ a ust. § 2957 OZ, které se věnuje způsobu a výši přiměřeného zadostučinění s ohledem na odčinění i okolností zvláštního zřetele hodných.

1.2.2 Poškozený, kterému byla způsobena majetková škoda

Do druhé kategorie patří poškozený, kterému byla tr. činem způsobena majetková škoda.²⁹ Dle Šámala se majetkovou škodou rozumí jen skutečně vzniklá škoda, kterou lze vyjádřit v penězích, a také ušlý zisk.³⁰ Fenyk uvádí, že majetkovou škodou je újma na jmění, kterou došlo ke zmenšení nebo úbytku majetku poškozeného.³¹ Vzhledem k tomu, že ust. § 43 odst. 3 TŘ výslovně zdůrazňuje, že je možné navrhnout uložení povinnosti nahradit škodu pouze

²⁵ § 21 OZ

²⁶ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 525 (§ 43 TŘ).

²⁷ § 43 odst. 1 TŘ

²⁸ FENYK, Jaroslav. In FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 215.

²⁹ § 43 odst. 1 TŘ

³⁰ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 511 (§ 43 TŘ).

³¹ FENYK. In FENYK: *Trestní právo procesní*, s. 215.

v penězích, nelze uvažovat např. o náhradě škody uvedením do předešlého stavu dle ust. § 2951 odst. 1 OZ. Majetková škoda je zpravidla vyčíslována znaleckým posudkem nebo odborným vyjádřením, ale v jednodušších věcech ji lze doložit i jinak, např. účtenkou či výpisem z účtu. Novinkou od 1. 1. 2018 je, že dlužné výživné je pro účely TŘ považováno za způsobenou majetkovou škodu (pokud jde o tr. čin zanedbání povinné výživy dle ust. § 196 TZ).³²

1.2.3 Poškozený, kterému byla způsobena nemajetková újma

Třetí kategorie patří poškozenému, kterému byla tr. činem způsobena nemajetková újma.³³ „Nemajetková újma je příkoří, které se projevuje jinde (např. v osobní sféře) než na majetku. Nepřímo však může mít i majetkové důsledky.“³⁴ Dle Šámala existuje několik druhů nemajetkové újmy – dle druhů práv, do nichž bylo zasaženo; rozlišuje např. újmu všeobecně osobnostní, spotřebitelskou, soutěžní, uměleckou nebo vědeckou a nevylučuje ani souběh více druhů.³⁵ Dle ust. § 2951 odst. 2 OZ ve spojení s ust. § 43 odst. 3 TŘ se nahrazuje přiměřeným zadostiučiněním, které musí být poskytnuto pouze v penězích. Tato skutečnost je však značně negativně omezující vůči poškozenému, když je jistě účinnější spojení peněžité a nepeněžité náhrady, např. omluva nebo zveřejněná oprava a určitá peněžní částka.

Objektivní stanovení výše nemajetkové újmy je velmi složité. „Výše nemateriální újmy je založena na subjektivním vnímání následků trestné činnosti poškozenou osobou.“³⁶ Během tr. říz. se soudce musí vypořádat s jedinečnou povahou nemajetkové újmy, kdy musí zvážit mj. závažnost zásahu, charakter zájmu poškozeného a vzájemný vztah poškozeného a obžalovaného. Gibalová navrhuje vodítka, které by mohlo mít původ v ust. § 39 odst. 1 TZ s doplněním skutečností rozhodných pro osobu poškozeného, které by zajišťovalo i dodržení zásady předvídatelnosti soudního rozhodnutí.³⁷ Nyní je možné použít pouze vodítka v již výše uváděném ust. § 2957 OZ a v rámci adhezního řízení se podpůrně vychází z Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví³⁸.

1.2.4 Poškozený, na jehož úkor se pachatel obohatil

Poslední kategorie patří poškozenému, na jehož úkor se pachatel tr. činem obohatil.³⁹ Bezdůvodné obohacení je dle ust. § 2991 OZ obohacení se na úkor jiného bez spravedlivého

³² Dále kapitola 6.

³³ § 43 odst. 1 TŘ

³⁴ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 512 (§ 43 TŘ).

³⁵ Tamtéž.

³⁶ GIBALOVÁ, Diana. Náhrada nemateriální újmy v trestním řízení. In JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 72.

³⁷ Blíže tamtéž, s. 73.

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 3. 2014, sbírkové č. R 63/2014, Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)

³⁹ § 43 odst. 1 TŘ

důvodu; bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám. Pokud se někdo obohatí, je dle ust. § 2991 OZ povinen toto obohacení vydat. Tento nárok je subsidiární, což znamená, že se jej nelze domáhat, pokud se poškozený může domoci plnění prostřednictvím nároku na náhradu majetkové škody nebo nemajetkové újmy. Dle Šámala se bezdůvodné obohacení v majetkové sféře pachatele projeví buď zvětšením jeho majetku nebo tím, že nedojde ke zmenšení jeho majetku, ač k němu mělo dojít.⁴⁰ Šámal však shrnuje, že prostor pro uplatnění tohoto nároku je poměrně úzký.⁴¹

1.3 Poškozený ve vybraných mezinárodních dokumentech

V této podkapitole jsou pojmy poškozený a oběť užívány *promiscue*. S ohledem na náš právní prostor je tato podkapitola věnována vybraným právním dokumentům Rady Evropy a EU.

Spolupráce na poli trestního práva se rozvíjela především na bilaterální a regionální úrovni; jejím prostředkem byly nástroje mezinárodního práva, zejm. mezinárodní smlouvy.⁴² V souvislosti s postavením poškozeného v ČR je možné sledovat tzv. europeizaci trestního práva, která se odehrává buď v rámci Rady Evropy nebo EU.⁴³ Důležitým soudním orgánem ochrany základních lidských práv a svobod je Evropský soud pro lidská práva při Radě Evropy, který sídlí ve Štrasburku, a má značný vliv na sjednocování národních trestních systémů.⁴⁴ Na druhé straně SFEU v čl. 82 odst. 2 stanovuje, že v „*rozsahu nezbytném pro usnadnění vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a policejní a justiční spolupráce v trestních věcech s přeshraničním rozměrem mohou Evropský parlament a Rada [...] stanovit formou směrnic minimální pravidla. [...] Týkají se: [...] c) práv obětí trestných činů; [...]. Přijetí minimálních pravidel dle tohoto odstavce nebrání členským státům zachovat nebo zavést vyšší stupeň ochrany osob.*“

Zvýšení úrovně ochrany obětí má za cíl již Amster. smlouva a tuto myšlenku rozvíjí Akční plán Rady a Komise 1999/C 19/01 ze dne 3. 12. 1998, o nejlepších způsobech provádění ust. Amster. smlouvy, týkajících se vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva, kdy se předpokládá řešení otázky pomoci obětem prostřednictvím zpracování srovnávací studie režimů odškodňování obětí, dále je požadováno vytvoření minimálních norem pro ochranu obětí s důrazem na přístup ke spravedlnosti a právo na náhradu škody a stanovení úkol státům

⁴⁰ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 513 (§ 43 TR).

⁴¹ Blíže tamtéž.

⁴² SYKOVÁ, Anna. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 77.

⁴³ Blíže tamtéž, s. 78.

⁴⁴ Tento byl zřízen Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv, která je pro postavení poškozeného sama významná.

spočívající v umožnění zvýšené úrovně ochrany obětí nezávisle na členském státu, ve kterém se nacházejí.

Prvním významným dokumentem na poli ochrany obětí se stalo Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. 3. 2001, o postavení obětí v trestním řízení, které mělo za cíl zlepšit právní ochranu a zajistit lepší zastupování zájmů obětí. Členské státy měly sblížit své právní předpisy v míře nezbytné k dosažení uvedeného cíle, avšak nebyla jim uložena povinnost zaručit obětem stejné zacházení jako stranám řízení. Bylo stanoveno, že je třeba přihlížet k potřebám obětí a zabránit případnému způsobení druhotné újmy, důraz byl kladen na respektování důstojnosti obětí, na jejich právo poskytovat a přijímat informace, rozumět a být pochopen, být chráněn v jednotlivých etapách řízení a na přihlídnutí ke znevýhodnění způsobenému bydlištěm v jiném členském státě, než ve kterém byl spáchán tr. čin. Deklarovalo i důležitost zapojení specializovaných služeb a subjektů pro pomoc obětem před tr. říz., v průběhu a po jeho skončení.

Velmi významným dokumentem se stala Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady z roku 2001, jejímž cílem bylo zajistit, aby všem obětem v EU byla zaručena stejná minimální pravidla s tím, že členské státy mohou rozšířit práva stanovená v této směrnici s cílem poskytnout vyšší úroveň ochrany. Vyslovuje, že oběti by měly být jako takové uznány a mělo by s nimi být zacházeno s respektem, citlivě a profesionálně bez jakékoli diskriminace. Důležitá je i ochrana obětí před sekundární a opakovanou viktimizací, před zastrašováním a před odvetou a dostatečný přístup k právní ochraně. Směrnice obsahuje katalog práv obětí⁴⁵ a jejich ochrana je zde pojatá velmi široce.⁴⁶

Dalšími významnými dokumenty jsou Evropská úmluva o odškodňování obětí trestných násilných činů z r. 1983, Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci z r. 1985, Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z r. 2000 a její doplňkový protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. 12. 2011, o evropském ochranném příkazu. V budoucnosti lze očekávat další posilování práv obětí s důrazem na jednotlivé kategorie, jako např. oběti teroristických tr. činů.

⁴⁵ K těmto právům patří např. právo na informace, na slyšení, na náhradu výdajů nebo na zamezení kontaktu obětí a pachatele.

⁴⁶ Blíže Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012

1.4 Poškozený vs. oběť trestného činu

Pojem oběti tr. činu velmi úzce souvisí s pojmem poškozeného. Přesné dělítko mezi těmito pojmy neexistuje, určité rozdíly však nalézt lze.

1.4.1 Obecně k pojmu oběť a odlišení od pojmu poškozeného

Pojem oběť vymezuje ust. § 2 odst. 2 ZoO jako fyzickou osobu, které bylo nebo mělo být tr. činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel tr. činem obohatil. Takto činí ve shodě s čl. 1 písm. a) rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. 3. 2001, o postavení obětí v tr. říz. Právnícké osoby nemohou být pod pojem oběti zahrnuty, neboť jde pouze o uměle vytvořené subjekty, které na rozdíl od osob fyzických nemohou subjektivně pociťovat újmu, protože nejsou nositelem citů.⁴⁷ Zde narážíme na první rozdíl mezi posuzovanými pojmy, když jako poškozený může vystupovat nejen osoba fyzická, ale i osoba právnícká a stát.⁴⁸ Ust. § 2 odst. 3 ZoO rozšiřuje pojem oběti o příbuzného v pokolení přímém, sourozence, osvojence, osvojitele, manžela nebo registrovaného partnera, druhu nebo osobu, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu za podmínky, že byla-li tr. činem způsobena smrt oběti dle odst. 1, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu; je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich. Díky této definici se objevuje druhý rozdíl, když žádná z uvedených osob v ust. § 2 odst. 3 ZoO nemůže vystupovat jako poškozený v tr. říz.⁴⁹ ZoO pak ještě v ust. § 2 odst. 4 vymezuje pojem zvláště zranitelné oběti.⁵⁰

TŘ pojímá oběť buď jako nositele důkazu, „(...) *ktejř svou výpověď může přispět k nalézáni materiální pravdy a k odsouzení pachatele (...)*“⁵¹ nebo stranu „(...), *kteřá je nadána určitým rozsahem práv a povinností (...)*“⁵² jako poškozený. V těchto různých pohledech lze nalézt třetí rozdíl, tedy že poškozený jako strana tr. říz. má určitá procesní práva a povinnosti, kdežto u oběti se zdůrazňuje fakt, že ji jako fyzické osobě vznikla újma, na základě které má tato osoba taková práva, která zaručí, že s ní např. bude šetrně zacházeno, bude ji nabídnuta, příp. poskytnuta, zvláštní péče, příp. že ji bude újma nahrazena.⁵³ Čtvrtým rozdílem je skutečnost, že „*poškozenému se nabrazuje újma vzniklá v příčinné souvislosti s trestným činem; u oběti se předchází i druhotné újme*“⁵⁴. Posledním důležitým rozdílem, který uvádím, je fakt, že jako poškozený může vystupovat i právní nástupce,

⁴⁷ GRÍVNA, Tomáš. Zákon o obětech trestných činů. In JELÍNEK, GRÍVNA: *Poškozený a oběť*..., s. 25.

⁴⁸ Blíže podkapitola 1.1.

⁴⁹ § 43 a násl. TŘ

⁵⁰ Blíže podkapitola 1.4.3.

⁵¹ GRÍVNA: Zákon o obětech trestných činů. In JELÍNEK, GRÍVNA: *Poškozený a oběť*..., s. 25.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž, s. 26.

kdežto oběť svá práva nemůže převést žádným způsobem na jinou osobu.⁵⁵ Zavádějící může být, že oběť bude často mít též postavení poškozeného.

1.4.2 Práva oběti

ZoO poskytuje oběti řadu práv. Velmi důležitými právy jsou právo na ochranu před druhotnou újmou⁵⁶, na peněžitou pomoc⁵⁷, na ochranu soukromí⁵⁸, na poskytnutí odborné pomoci⁵⁹ a na informace⁶⁰. Problém je, že v praxi probíhá informování oběti o jejích právech prostřednictvím formuláře a věty: „*Tady to podepíšte.*“ a oběť v podstatě vůbec netuší, jakými právy disponuje. Proto je důležité dbát na ust. § 13 ZoO, které uvádí, že oběti se informace poskytnou v rozsahu, který odpovídá jejím konkrétním potřebám s ohledem na povahu a závažnost tr. činu a se zohledněním určitých hledisek. Oběť může také prohlásit, že nechce být informována a OČTŘ musí tuto skutečnost respektovat s výjimkou, kdy je třeba tyto informace poskytnout k řádnému uplatnění práv poškozeného v tr. říz.⁶¹; musí být poučena, že toto prohlášení může vzít kdykoliv zpět.⁶² Dle Kozáka však stále v informování obětí přetrvávají nedostatky, které nedávají možnost postupného, a tedy více promyšleného, koordinovaného a citlivějšího podávání informací.⁶³

1.4.3 Zvlášť zranitelné oběti

Každá oběť je samozřejmě zranitelná, přesto existují oběti, které jsou zvláště zranitelné, co se týká nebezpečí vzniku druhotné újmy⁶⁴, např. zavražďováním pachatelem, což může vést k prohloubení jejich stresu nebo citového zranění již samotnou účastí na tr. říz.⁶⁵ „*Tyto oběti potřebují speciální opatření, aby nebezpečí další viktimizace bylo omezeno na minimum.*“⁶⁶ „*Existují-li pochybnosti o tom, zda je oběť zvlášť zranitelnou, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat.*“⁶⁷

Ust. § 2 odst. 4 ZoO vymezuje pojem zranitelné oběti pro účely ZoO při splnění podmínek v odst. 2 a 3. Do první kategorie⁶⁸, která je typicky zvláště zranitelná, patří děti⁶⁹, které mají

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ § 17 až 22 ZoO. Blíže ČÍRTKOVÁ, Ludmila. In ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 16.

⁵⁷ § 23 až 37 ZoO

⁵⁸ § 15 až 16 ZoO

⁵⁹ § 4 až 6 ZoO

⁶⁰ § 7 a násl. ZoO

⁶¹ § 13 ZoO

⁶² Tamtéž.

⁶³ KOZÁK, Vítězslav. Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15., č. 9, s. 206.

⁶⁴ § 2 odst. 5 ZoO

⁶⁵ GRIVNA, Tomáš. In GRIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ Helena a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 30 – 31.

⁶⁶ Tamtéž, s. 31.

⁶⁷ § 3 odst. 1 ZoO

⁶⁸ § 2 odst. 4 písm. a) ZoO

nejsilnější práva. Do druhé kategorie⁷⁰ patří osoba, jež je vysokého věku nebo je nějakým způsobem postižena⁷¹; podmínkou je, že tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy. Toto je potřeba vykládat v souvislosti s rizikem sekundární viktimizace a potřebami obětí.⁷² Zákon totiž přesně nestanovuje věkovou hranici, od které je člověk „vysokého věku“, důvodová zpráva však uvádí: „Osobou vysokého věku se zde dle trestní praxe rozumí příjemce starobního důchodu a osoba ve věku od 60 let, pokud jí nárok na starobní důchod nevznikl.“⁷³ Z důvodu větší právní jistoty by zcela určitě bylo vhodnější vymezit pojem osoby „vysokého věku“ přímo v zákoně tak, jak to činí slovenský zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů, který v ust. § 127 odst. 3 stanoví, že touto osobou se rozumí osoba starší šedesáti let. Gřivna a Válková uvádějí, že „(...) věk sám o sobě ještě nemusí v konkrétním případě znamenat vyšší či nižší míru sekundární viktimizace (...). Potřeba vzniká až v důsledku některých průvodních jevů vysokého věku (biologické či sociální povahy), které se dostávají individuálně, u každé osoby v jiném věku.“⁷⁴ S tímto tvrzením nelze nesouhlasit, ale přesto by bylo vhodnější osobu „vysokého věku“ nějakým způsobem vymezit přímo v zákoně. Třetí kategorií⁷⁵ je oběť tr. činu obchodování s lidmi dle ust. § 168 TZ nebo tr. činu teroristického útoku dle ust. § 311 TZ. Tyto oběti vyžadují specifický přístup, jak vyžaduje evropská legislativa.⁷⁶ Některé oběti teroristických činů se však chybou zákonodárce automaticky do této kategorie nedostanou a bude nutné je sem zařadit na základě ust. § 2 odst. 4 písm. d) ZoO, a to zejm. oběti tr. činu vyhrožování teroristickým tr. činem dle ust. § 312f TZ.⁷⁷ Poslední čtvrtá kategorie je vyhrazena pro oběti určitých trestných činů za specifických podmínek.⁷⁸ „Tato kategorie je založena na individuálním posouzení každého konkrétního případu.“⁷⁹ Ačkoliv je zde vymezení poměrně široké, ne každá oběť těchto trestných činů bude zvláště zranitelnou.⁸⁰

⁶⁹ Dle č. 1 Úmluvy o právech dítěte jde o osoby mladší 18 let bez ohledu na zletilost dle soukromoprávních předpisů.

⁷⁰ § 2 odst. 4 písm. b) ZoO

⁷¹ Blíže JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 36.

⁷² GŘIVNA. In GŘIVNA, ŠÁMAL, VÁLKOVÁ: *Zákon o obětech...*, s. 32.

⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony, sněmovní tisk č. 658/0

⁷⁴ GŘIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16., č. 9, s. 197.

⁷⁵ § 2 odst. 4 písm. c) ZoO

⁷⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. 4. 2011, o prevenci obchodování s lidmi, boje proti němu a o ochraně obětí a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů.

⁷⁷ GŘIVNA, VÁLKOVÁ: *Postavení a práva obětí...*, s. 197.

⁷⁸ Konkrétněji § 2 odst. 4 písm. d) ZoO

⁷⁹ GŘIVNA. In GŘIVNA, ŠÁMAL, VÁLKOVÁ: *Zákon o obětech...*, s. 33.

⁸⁰ Blíže JELÍNEK: *Zákon o obětech...*, s. 37.

Tyto zvlášt' zranitelné oběti mají některá speciální práva oproti klasickým obětem. Jde např. o právo na bezplatnou odbornou pomoc⁸¹, na zabránění kontaktu s pachatelem⁸², na výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví⁸³, na tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví⁸⁴, na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně za podmínek ust. § 51a TŘ a další.

Pojem poškozeného je institutem procesním. Ačkoliv za ideální oběť je považována velmi mladá nebo velmi stará žena, dítě, nemohoucí nebo nemocný člověk, bez jakéhokoli vztahu s pachatelem.⁸⁵ Každý se může stát poškozeným nebo obětí tr. činu a teoretický úvod je základem pro znalost a uplatnění svých práv. „Oběti, které znají svá práva, dovedou artikulovat a prosadit své požadavky, mají mnohem vyšší šanci získat potřebou pomoc.“⁸⁶ Poměrně novým ZoO došlo k výraznému posílení práv obětí. Ačkoliv se v praxi vyskytují nedostatky, je potřeba říct, že jde spíše o selhání jednotlivců než o chyby systémové povahy.⁸⁷ Je důležité však myslet i na fakt, že „(...) příliš extrémní ochrana obětí může jít v konečném důsledku proti zájmu těchto osob i proti účelu samotného trestního řízení, kterým je spravedlivé potrestání pachatele trestného činu. (...) mohlo docházet nejen k extrémnímu prodloužení trestního řízení, ale i k ztížení dokazování.“⁸⁸

⁸¹ § 5 odst. 1 ZoO

⁸² § 17 odst. 2 ZoO

⁸³ § 19 odst. 1 ZoO

⁸⁴ § 19 odst. 2 ZoO

⁸⁵ CHRISTIE, Nils. The Ideal Victim. In FATTAH, Ezzat (ed). *From crime policy to victim policy. Reorientating the justice system.* Basingstote: Macmillan Press, 1986, s. 18.

⁸⁶ VÁLKOVÁ, Helena, GRÍVNA Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 4, s. 83.

⁸⁷ GRÍVNA, VÁLKOVÁ. *Postavení a práva obětí...*, s. 201.

⁸⁸ STAŇKOVÁ, Lenka. Oběti násilné kriminality ve světle nového zákona o obětech. *Kriminalistika*, 2014, roč. 47, č. 2, s. 115.

2 Zastupování poškozeného v trestním řízení

Poškozený se vždy nemůže nebo ani nechce z různých důvodů přímo účastnit hlavního líčení. Poškozený může svá práva v tr. říz. vykonávat nejen osobně, ale i prostřednictvím jiné osoby – zákonného zástupce, opatrovníka, příp. ustanoveného opatrovníka nebo zmocněnce.⁸⁹ Speciální kategorií je společný zmocněnec. Poškozený se může dát zastoupit již při podání tr. oznámení, avšak právo na zastoupení má od okamžiku zahájení tr. stíh. dle ust. § 160 TŘ.

Pro účely této kapitoly pod pojem „náhrada škody“ subsumuji též náhradu nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.

2.1 Zákonný zástupce

Dle ust. § 45 odst. 1 TŘ vykonává práva poškozeného jeho zákonný zástupce nebo opatrovník, pokud není osobou plně svéprávnou nebo je-li omezen ve svéprávnosti. Toto ust. se též uplatní v řízení dle ZSVM na základě ust. § 1 odst. 1 a 3⁹⁰, a dle ZTOPO na základě ust. § 1 odst. 1 a 2. OZ pojem zákonného zástupce přisoudil pouze osobě, která není plně svéprávná z důvodu absence zletilosti, zákonným zástupcem jsou oba její rodiče nebo osvojitelé, pokud nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti a za určitých podmínek také poručník.⁹¹ Naopak zákonným zástupcem není nevlastní rodič poškozeného.⁹² Z usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 3 Tmo 13/2008 plyne, že k vykonávání práv poškozeného není oprávněna osoba, kterou takto zmocnil sám nezletilý poškozený, protože jeho práva vykonává jeho zákonný zástupce a pouze ten může k takovému zastupování zmocnit další osobu.

Jeho práva zanikají, pokud nezletilá osoba dosáhne zletilosti jakýmkoli způsobem dle ust. § 30 nebo § 37 OZ (dovršením osmnácti let, uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti). Problém nastává v případě, kdy je např. zákonný zástupce dlouhodobě hospitalizován, dlouhodobě pobývá v cizině nebo v případě kolize zájmů. Řešením je pak ustanovení opatrovníka⁹³, resp. kolizního opatrovníka dle ust. § 460 OZ, protože dle rozsudku Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 14. 2. 1986, sp. zn. 1 To 7/86, nemůže žádný z rodičů zastoupit své dítě, pokud jde o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů jejich dětí.

⁸⁹ BAXA, Josef. In ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 240.

⁹⁰ Dále je to upřesněno v ust. § 43 ZSVM.

⁹¹ Podrobněji DURDÍK, Tomáš. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 179b)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 292 (§ 34 TŘ).

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. 2. 1981, sp. zn. 3 Tz 2/81

⁹³ Blíže podkapitola 2.2.

2.2 Opatrovník a ustanovený opatrovník

Pro ustanovení opatrovníka je nutné kumulativně splnit dvě zákonné podmínky, a to neschopnost zákonného zástupce nebo opatrovníka vykonávat jeho procesní práva při zastupování, příp. dosavadního neustanovení, ačkoliv jsou dány zákonné důvody pro ustanovení, a nebezpečí z prodlení, což je „*urgentní potřeba zajištění řádného zastoupení poškozeného v dané trestní věci*“⁹⁴. Toto se vztahuje i na právnickou osobu, která nemá osobu způsobilou činit úkony v řízení. Z usnesení Okresního soudu v Teplicích ze dne 5. 5. 1998, sp. zn. 2 T 187/97, plyne, že je možné per analogiam ustanovit opatrovníka poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody v případě, kdy mu nelze doručit rozsudek proto, že je neznámého pobytu, nebo proto, že je pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelný. Ustanovený opatrovník je oprávněn vykonávat všechna práva, která by jinak náležela zákonnému zástupci nebo opatrovníku.

Dle ust. § 62 OZ přihlédne soud při výběru opatrovníka k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch, a dbá, aby výběrem opatrovníka nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi. Ust. § 63 OZ výslovně označuje osoby, které nelze jmenovat opatrovníkem. Proces jmenování opatrovníka je upraven v ust. § 471 OZ. Opatrovníkem se osoba ustanoví jen s jejím souhlasem, např. z řad příbuzných poškozeného, orgán obce nebo kraje, příp. advokát; nelze jím ustanovit osobu, u níž lze mít důvodnou obavu, že pro svůj zájem na výsledku řízení nebude řádně hájit zájmy poškozeného.⁹⁵ O ustanovení opatrovníka se rozhoduje bez jednání formou usnesení, proti kterému je přípustná stížnost bez odkladného účinku.⁹⁶

2.3 Zmocněnec

Zmocněncem může být dle ust. § 50 odst. 1 TŘ, plně svéprávná osoba fyzická, ale i právnická. „*Zmocněncem je osoba, která na základě smlouvy o zastoupení a udělení plné moci je oprávněna v trestním řízení zastupovat poškozeného. Zmocnění se prokazuje zpravidla plnou mocí a zmocněnec podává návrhy, žádosti a opravné prostředky za poškozeného jeho jménem.*“⁹⁷ V praxi to bude nejčastěji advokát, ale může to být i jakákoli jiná osoba, která ani nemá vysokoškolské právnické vzdělání. Tento dohlíží na dodržování práv poškozeného. V návaznosti na ust. § 21 odst. 2 ZoO může být fyzická osoba jako zmocněnec současně důvěrníkem; tento poskytuje oběti potřebnou, především psychickou, pomoc.⁹⁸ Při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je

⁹⁴ DURDÍK. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 384 – 385 (§ 45 TŘ).

⁹⁵ § 45 odst. 2 TŘ

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ BAXA. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČHTA: *Trestní právo procesní*, s. 241.

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 681 (§ 50 TŘ).

k němu předvolán jako obviněný, obhájce, svědek, znalec nebo tlumočník.⁹⁹ Z toho plyne, že těmto osobám nic nebrání v tom, aby byly měly postavení zmocněnce v přípravném nebo vykonávacím řízení.¹⁰⁰ Stejně tak jím nemůže být soudce nebo přísedící.¹⁰¹ Zmocněnce může zvolit i zákonný zástupce poškozeného.¹⁰²

Zrcadlovým oprávněním nemajetného obviněného na kvalifikované právní zastoupení na účet státu je oprávnění nemajetného poškozeného a jejich pozice jsou v tomto případě vyrovnané.¹⁰³ Pokud poškozený osvědčí, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce, je za podmínek ust. § 51a odst. 1 TŘ rozhodnuto na jeho návrh o nároku na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. K návrhu musí být připojeny přílohy, kterými se prokazuje jeho opodstatněnost, daňové příznání, potvrzení zaměstnavatele o výši příjmů, potvrzení o nutných platbách, aj. Stejnou možnost nabízí ust. § 51a odst. 1 TŘ poškozenému, který uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody a zastoupení zmocněncem není zjevně nadbytečné (toto je potřeba odůvodnit), a to vzhledem k povaze uplatňovaného nároku a jeho výši. Lepší postavení nabízí ust. § 51a odst. 2 TŘ poškozenému, který je mladší osmnácti let a zvláště zranitelné oběti¹⁰⁴, jež mají nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně i bez splnění výše uvedených podmínek; nesmí však jít o tr. čin zanedbání povinné výživy dle ust. § 196 TZ. Poškozený si může zmocněnce sám zvolit a pokud tak neučiní, je mu ustanoven.¹⁰⁵ Tímto je advokát zapsaný v registru poskytovatelů pomoci obětem tr. činů pro právní pomoc dle místa působnosti a v pořadí, jak v něm následuje, a jeho náklady hradí stát.¹⁰⁶ Zmocnění zaniká, pokud pominou důvody, které vedly k jeho ustanovení nebo nemůže z důležitých důvodů poškozeného nadále zastupovat; o tomto musí být rozhodnuto i bez návrhu.¹⁰⁷

Zmocněnec je oprávněn činit za poškozeného návrhy, podávat za něj žádosti a opravné prostředky a zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený.¹⁰⁸ Také je již od zahájení tr. stíh. oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv poškozeného a jejichž výsledek může být použit jako

⁹⁹ § 50 odst. 2 TŘ

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 5 Tdo 332/2014: „Vyloučení zmocněnce (...) z důvodu, že byl předvolán k podání svědecké výpovědi, se vztahuje jen k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání, ve kterém má vypovídat. Může tedy poškozeného zastupovat v trestním řízení jak před (...), tak i po jeho skončení, pokud nedojde ze strany poškozeného k ukončení jeho zastupování zmocněncem, který vypovídal jako svědek. Vztah zmocněnce k poškozenému nemůže sám o sobě vést k nepřipustnosti svědecké výpovědi zmocněnce jako důkazu (...), byť je třeba její obsah s ohledem na uvedený vztah hodnotit obezřetně.“

¹⁰¹ § 30 odst. 2 TŘ

¹⁰² JELÍNEK. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 277

¹⁰³ JELÍNEK. In JELÍNEK: *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 684 (§ 51a TŘ).

¹⁰⁴ Blíže podkapitola 1.4.3.

¹⁰⁵ § 51a odst. 4 TŘ

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ § 51a odst. 5 TŘ

¹⁰⁸ § 51 odst. 1 TŘ

důkaz v řízení před soudem; výjimkou je skutečnost, že by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel tr. říz. nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit.¹⁰⁹ Za podmínek ust. § 154 TŘ má poškozený nárok na náhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.¹¹⁰ Náklady poškozeného spojené s přibráním zmocněnce nelze považovat za součást škody, která byla způsobena tr. činem, ale jsou majetkovou újmou svého druhu (ust. § 154 TŘ je ve vztahu speciality k ust. § 43 TŘ).¹¹¹ Pokud má poškozený nárok na ustanovení zmocněnce, může dle ust. § 151a odst. 1 TŘ žádat, aby bylo za určitých podmínek rozhodnuto o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který si poškozený vyžádá. Zmocněnec jedná přímo na účet poškozeného.

2.4 Společný zmocněnec

Tr. činem mohou být poškozeny např. i desítky nebo stovky osob, které poté v tr. říz. uplatňují práva poškozených. Tento fakt pochopitelně komplikuje, a především prodražuje a prodlužuje tr. říz.¹¹², ale je důležité mít na paměti i oprávněné zájmy jednotlivých poškozených na náhradu škody. Využití této speciální kategorie je upraveno v ust. § 44 odst. 2 TŘ, jež předpokládá kumulativní splnění dvou zákonných podmínek: (a) počet poškozených mimořádně vysoký a (b) jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh tr. stíh.; rozhoduje se usnesením, proti kterému není přípustná stížnost¹¹³ a kterým se ve výroku určí, že poškození mohou svá práva v tr. říz. uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Pokud by tak neučinili, nemohou tato práva nadále uplatňovat, lhůta však není zákonem dána. V případě, že by svá práva i nadále uplatňovali, nebudou „(...) jejich podání procesně účinná a soud nemůže rozsudkem rozhodnout o jejich nárocích (...)“.¹¹⁴ Společného zmocněnce si musí zvolit sami; nejde o ustanovení zmocněnce dle ust. § 51a TŘ a stát není povinen hradit jeho náklady.¹¹⁵ Usnesení je potřeba oznámit poškozeným, kteří již uplatnili nárok, ostatním se oznámí při prvním úkonu tr. říz., ke kterému se předvolávají nebo o kterém se vyrozumívají.¹¹⁶ Mimořádně vysoký počet poškozených není nikdy v zákoně definován, je tedy nutné jej určit vždy v konkrétní věci s přihlédnutím nejen k přesnému číslu, ale i k ostatním okolnostem a výši uplatňované náhrady škody.¹¹⁷ Dle Šámala se v praxi bude jednat spíše o stovky až tisíce

¹⁰⁹ § 51 odst. 2 TŘ

¹¹⁰ Blíže usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 8. 2015, sp. zn. 2 To 55/2015

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 992/2014

¹¹² V trestním řízení platí zásada rychlosti a hospodárnosti ve smyslu ust. § 2 odst. 4 TŘ.

¹¹³ Jde o rozhodnutí, kterým se upravuje průběh řízení bez jakýchkoli hmotněprávních důsledků, jinak by hrozilo projednávání desítek, stovek až tisíců stížností, což by mohlo naprosto zablokovat tr. říz.

¹¹⁴ DURDÍK. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 380 (§ 44 TŘ).

¹¹⁵ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 7. 2003, sp. zn. 12 To 335/2003

¹¹⁶ § 44 odst. 2 TŘ

¹¹⁷ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 539 (§ 44 TŘ).

poškozených, nežli o desítky¹¹⁸. I u ohrožení rychlého průběhu tr. stíh. se splnění tohoto předpokladu posuzuje s ohledem na konkrétní případ s tím, že musí jít o reálné ohrožení zásady rychlosti a hospodárnosti tr. říz.¹¹⁹

Dle ust. § 44 odst. 2 TŘ vykonává společný zmocněnec práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody. Výhodu může toto ust. poskytovat např. při doručování rozsudku, naopak nevýhodou je pravděpodobně problematická domluva všech poškozených na společném zmocněnci. Podmínky kladené na společného zmocněnce jsou totožně stanovené jako v ust. § 50 odst. 2 TŘ. Lze nalézt rozpory mezi jednotlivými autory. Jelínek uvádí: „*Pokud by poškozený zvolil „zmocněncem“ sám sebe, mělo by to stejné důsledky, jako by poškozený vůbec na výzvu soudu nereagoval.*“¹²⁰ Naopak dle Šámala je možné, aby společný zmocněncem byla i osoba, která je současně jedním z poškozených.¹²¹ Kloním se spíše k názoru Jelínka, protože v případě, že by jeden poškozený byl zároveň společným zmocněncem, mohlo by hrozit, že by nějakým způsobem stavěl svůj vlastní zájem na náhradu škody nad zájmy ostatních. Společný zmocněnec může být také ustanoven soudem, pokud není zvolen a některý z poškozených podá žádost postupem dle ust. § 51a odst. 4 TŘ.¹²² Automaticky ale není společný zmocněnec pro zastupování i ostatních poškozených, tito by mu museli udělit plnou moc a uzavřít s ním smlouvu o zastoupení.¹²³

TŘ stanovuje maximální počet společných zmocněnců v téže věci, a to na šest; pokud by měl být jejich počet větší a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k jejich zájmům soud.¹²⁴ Dle Draštíka patří k těmto zájmům mj. místní dostupnost služeb společných zmocněnců maximálnímu počtu poškozených, počet poškozených, jež jednotliví společní zmocněnci zastupují nebo výše uplatňovaných nároků atd.¹²⁵ Bez jakýchkoli omezení však mohou poškození uplatňovat svá práva v občanskoprávním řízení nebo v jiném řízení.¹²⁶

Jak vyplývá z výše uvedeného, poškozený svá práva v tr. říz. může vykonávat buď osobně nebo prostřednictvím jiné osoby – zákonného zástupce, opatrovníka, příp. ustanoveného

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ JELÍNEK. In JELÍNEK: *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 673 (§ 45 TŘ).

¹²¹ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 540 (§ 44 TŘ).

¹²² Blíže podkapitola 2.3.

¹²³ DURDÍK. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 379 (§ 44 TŘ).

¹²⁴ § 44 odst. 2 TŘ

¹²⁵ DURDÍK. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 379 (§ 44 TŘ).

¹²⁶ Dále podkapitola 3.3.

opatrovníka nebo zmocněnce. Pro případ vyššího počtu poškozených je možné rozhodnout, že k uplatnění práv v tr. říz. potřebují poškození společného zmocněnce.

3 Postavení poškozeného v trestním řízení

Jak jsem již uváděla výše, pojem poškozený je výrazem procesním, kdy TŘ jej označuje v ust. § 12 odst. 6 za stranu tr. říz. a v ust. § 43 odst. 3 TŘ za subjekt adhezního řízení. Z toho plyne, že TŘ rozlišuje dvě skupiny poškozených, a to (a) poškozený mající práva dle ust. § 43 odst. 1 TŘ (strana tr. říz.) a (b) poškozený, jež má navíc nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení dle ust. § 43 odst. 3 TŘ (subjekt adhezního řízení).¹²⁷ Toto dělení znamená, že každý poškozený, který je subjektem adhezního řízení, má zároveň práva poškozeného dle ust. § 43 odst. 1 TŘ a je stranou tr. říz.¹²⁸ Poškozený může vystupovat jak v tr. říz. vedeném proti fyzické osobě, tak proti osobě právnické¹²⁹.

Pro účely této kapitoly pod pojem „náhrada škody“ subsumuji též náhradu nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.

3.1 Práva poškozeného

Dle Baxy poskytuje TŘ poškozenému poměrně rozsáhlá práva v tr. říz., když k jejich rozšíření došlo zejm. v souvislosti s přijetím ZoO a s právem žádat nejen náhradu majetkové škody, ale též nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení.¹³⁰ Dalším důležitým východiskem je ust. § 2 odst. 15 TŘ, které stanoví, že OČTŘ jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho dle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků a řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.

3.1.1 Poučení poškozeného

Konkrétním poučením, které OČTŘ musí poskytnout dle ust. § 8b odst. 1 TŘ je poučení o poskytování informací o tr. říz. a osobách na něm zúčastněných.¹³¹ Veškerá další poučení poškozeného – oběti, jak vyžaduje TŘ a ZoO poskytuje policejní orgán na jednom tiskopise.¹³² Nedostatek poučení poškozeného je sice vadou řízení, nikoli však podstatnou, která by odůvodňovala zrušení rozsudku v odvolacím řízení dle ust. § 258 odst. 1 písm. a) TŘ a vrácení věci státnímu zástupci k došetření dle ust. § 260 TŘ.¹³³

¹²⁷ Na tomto rozlišení se rovněž shodují autoři odborných publikací, např. BAXA. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČHTA: *Trestní právo procesní*, s. 227. FENYK. In FENYK: *Trestní právo procesní*, s. 217.

¹²⁸ Poškozený, kterému tr. činem nevznikla žádná škoda, proto nemůže být subjektem adhezního řízení, ale je stranou tr. říz.

¹²⁹ K postavení poškozeného v řízení proti právnickým osobám blíže KLESNIAKOVÁ, Jana. Postavenie poškodeného v trestnom konaní proti právnickým osobám. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15., č. 1, s. 12 – 19.

¹³⁰ BAXA. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČHTA: *Trestní právo procesní*, s. 227.

¹³¹ Vzor uveden v příloze č. 1.

¹³² Vzor uveden v příloze č. 2.

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 1. 4. 1974, sp. zn. Tzv 10/74

Dále je potřeba poškozeného poučit dle ust. § 51b odst. 1 TŘ, pokud jsou v tr. říz. projednávány utajované informace, a to dle ust. § 58 odst. 5 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Poškozený musí být též upozorněn na možnost uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu své nároky.¹³⁴ V neposlední řadě musí být poškozený poučen o svých právech a o podstatě institutu narovnání, pokud se koná výslech poškozeného k této možnosti.¹³⁵

3.1.2 Procesní práva poškozeného

Smyslem této podkapitoly není podat zevrubný popis všech práv, která má poškozený v tr. říz. k dispozici, ostatně to rozsah této práce ani neumožňuje. Zaměřuji se na výčet nejdůležitějších práv.

Poškozený má jako strana tr. říz. řadu procesních práv, ale též je nositelem důkazu jako svědek¹³⁶. Obecná úprava je obsažena v ust. § 43 – 51a TŘ. Jejich účelem je jednak dosažení morální satisfakce, která spočívá v odsouzení pachatele, a smírné urovnání sporu a přiznání nároku v adhezním řízení.¹³⁷ Kozák uvádí, že de facto každá novela TŘ rozšiřuje práva poškozeného.¹³⁸

Procesní práva poškozeného lze klasifikovat dle několika hledisek.¹³⁹ Pro účely diplomové práce se budu držet členění nejčastějšího a dle mého názoru i nevhodnějšího, a to jsou (a) práva, která náleží každému poškozenému a (b) práva, která náleží poškozenému jako subjektu adhezního řízení. Je důležité upozornit na fakt, že Nejvyšší soud ČSSR rozhodnutím ze dne 15. 1. 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72, vyslovil názor, že i když poškozený neučinil návrh dle ust. § 43 odst. 3 TŘ, musí mu být soudem poskytnuta plná možnost uplatnění jeho práv uvedených v ust. § 43 odst. 1 TŘ.

A. Práva, která náleží každému poškozenému

Základem je již zmiňované ust. § 2 odst. 15 TŘ, které patří mezi základní zásady tr. říz. Mezi tato práva patří především právo být poučen o svých právech a plná možnost jejich

¹³⁴ § 175a odst. 2 TŘ

¹³⁵ § 310 odst. 1 a odst. 2 TŘ

¹³⁶ JELÍNEK: *Poškozený v českém...*, s. 39.

¹³⁷ Tamtéž, s. 41. Shodně RŮŽIČKA, Miroslav. In RŮŽIČKA, Miroslav, PŮRY, František, ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 244.

¹³⁸ KOZÁK, Vítězslav. Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14., č. 9, s. 209.

¹³⁹ Např. CHMELÍK, Jan. In CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 153 – 156. JELÍNEK: *Poškozený v českém...*, s. 41 – 45. RŮŽIČKA. In RŮŽIČKA, PŮRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezní řízení...*, s. 244 – 250. ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 514 – 517 (§ 43 TŘ). TRNKOVÁ, Gabriela, VITOUŠOVÁ, Petra, KOUBEK, Martin. In ČÍRTKOVÁ, VITOUŠOVÁ a kol.: *Pomoc obětem...*, s. 154 – 164.

uplatnění včetně poučení oběti.¹⁴⁰ S poškozeným musí být při provádění úkonů tr. říz. jednáno tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel tr. říz. s tím, že vždy je nutno šetřit jejich osobnosti a jejich Ústavou zaručená práva.¹⁴¹ Poškozený má právo používat před OČTŘ svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.

Hlavní těžiště práv je v ust. § 43 odst. 1 TŘ; jde o právo činit návrhy na doplnění dokazování¹⁴², nahlížet do spisů¹⁴³, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu¹⁴⁴, zúčastnit se hlavního líčení¹⁴⁵ a veřejného zasedání¹⁴⁶ konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit¹⁴⁷. Další práva jsou stanovena v souvislosti se zastupováním poškozeného¹⁴⁸ a poučením v případě projednávání utajovaných informací¹⁴⁹.

K dalším náleží právo podat tr. oznámení¹⁵⁰, a pokud o to poškozený výslovně požádá, právo na doručení opisu usnesení o zahájení tr. stíh.¹⁵¹. Velmi diskutovaným právem je právo udělit, neudělit nebo vzít zpět souhlas s tr. stíh.¹⁵². Ochranou poškozeného je právo kdykoli v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu,¹⁵³ a podat podnět k uložení předběžného opatření¹⁵⁴. K přibrání znalce se vztahuje právo vznést námitky proti osobě znalce, jeho odbornému zaměření nebo proti formulaci položených otázek¹⁵⁵.

Mezi významná práva patří i právo na doručení opisu rozhodnutí, proti kterému může poškozený podat opravný prostředek¹⁵⁶, které v sobě zahrnuje navazující práva, např. na doručení usnesení o zastavení tr. stíh. včetně práva podat proti tomuto usnesení stížnost¹⁵⁷. Mezi neméně klíčová patří právo na vyrozumění o přerušení tr. stíh.¹⁵⁸, o podání obžaloby a posléze na

¹⁴⁰ Dále podkapitola 3.1.1.

¹⁴¹ § 52 TŘ. Toto ustanovení se poté promítá např. do ust. § 8a TŘ.

¹⁴² § 215 odst. 4 TŘ

¹⁴³ § 65 TŘ. Blíže VANTUCH, Pavel. K oprávnění poškozeného nahlížet do spisů ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání. *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4., č. 6, s. 144 – 148.

¹⁴⁴ § 175a odst. 2 TŘ

¹⁴⁵ § 198 odst. 2 TŘ

¹⁴⁶ § 233 odst. 1 TŘ

¹⁴⁷ § 216 odst. 2 TŘ

¹⁴⁸ Dále kapitola 2.

¹⁴⁹ Dále podkapitola 3.1.1.

¹⁵⁰ § 158 odst. 1 TŘ

¹⁵¹ § 160 odst. 2 TŘ

¹⁵² § 163 a násl. TŘ. Dále podkapitola 3.1.3.

¹⁵³ § 157a odst. 1 TŘ

¹⁵⁴ Zejm. dle ust. § 88d a § 88e TŘ. Proti změně či zrušení těchto předběžných opatření má poškozený za podmínek ust. § 88n odst. 4 TŘ právo podat stížnost. Blíže JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 27 – 30.

¹⁵⁵ § 105 odst. 3 TŘ

¹⁵⁶ § 64 odst. 1 písm. b) TŘ

¹⁵⁷ § 172 odst. 3 TŘ

¹⁵⁸ § 173 odst. 4 TŘ

doručení jejího opisu¹⁵⁹. Nelze opominout právo podat stížnost proti usnesení o podmíněném zastavení tr. stíh.¹⁶⁰.

Závěrem uvádím právo se souhlasem předsedy senátu klást při dokazování otázky vyslychaným osobám¹⁶¹, podat návrh na uložení povinnosti odsouzenému nahradit náklady související s účastí poškozeného v tr. říz.¹⁶² a podat podnět k podání stížnosti pro porušení zákona¹⁶³.

B. Práva, která náleží poškozenému jako subjektu adhezního řízení

Vedle výše uvedených práv náleží poškozenému jako subjektu adhezního řízení navíc ještě další práva. S ohledem na samostatnou podkapitola 3.3. se v této části budu věnovat pouze výčtu nejdůležitějších práv. Těžištěm je zde ust. § 43 odst. 3 TŘ, dle kterého má poškozený právo navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu. Další práva na toto ust. navazují.

Významným oprávněním je možnost poškozeného učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného¹⁶⁴, být vyrozuměn o zajištění nároku¹⁶⁵, o podání žádosti obviněného o zrušení nebo omezení zajištění¹⁶⁶ a podat stížnost proti rozhodnutí o zrušení nebo omezení zajištění¹⁶⁷. Podstatné je i právo prostudovat spisy po skončení vyšetřování a učinit návrhy na dokazování¹⁶⁸ a být v hlavním líčení dotázán, zda je navrhováno uložení povinnosti k náhradě škody¹⁶⁹.

Aby mohl poškozený účinně uplatňovat svá práva, má dále právo na doručení opisu rozsudku, a to i pokud byl při jeho vyhlásování přítomen¹⁷⁰, na doručení tr. příkazu¹⁷¹ a na doručení opisu dohody o vině a trestu¹⁷²; na to navazující právo podat odvolání proti rozsudku pro nesprávnost výroku o náhradě škody, nebo proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro

¹⁵⁹ § 176 odst. 1 a § 196 odst. 1 TŘ

¹⁶⁰ § 307 odst. 7 TŘ. Dle Růžičky (RŮŽIČKA. In RŮŽIČKA, PÚRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezní řízení...*, s. 249) náleží toto právo pouze subjektům adhezního řízení, ale Krajský soud v Českých Budějovicích ve svém usnesení ze dne 21. 2. 1996, sp. zn. 3 To 108/96, dovedl, že toto právo náleží každému poškozenému.

¹⁶¹ § 215 odst. 1 TŘ

¹⁶² § 154 odst. 1 a 2 TŘ. Dále podkapitola 2.3.

¹⁶³ § 466 TŘ

¹⁶⁴ § 47 odst. 2 TŘ

¹⁶⁵ § 47 odst. 7 TŘ

¹⁶⁶ § 48 odst. 4 TŘ

¹⁶⁷ § 49 TŘ

¹⁶⁸ § 166 odst. 1 TŘ

¹⁶⁹ § 206 odst. 2 TŘ

¹⁷⁰ § 130 odst. 1 TŘ

¹⁷¹ § 314f odst. 2 TŘ

¹⁷² § 175a odst. 7 TŘ

porušení ust. o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí¹⁷³.

Poškozený má také právo podat stížnost proti usnesení o povolení obnovy řízení ve výroku o přiznání nároku v adhezním řízení¹⁷⁴ a uzavřít s obviněným dohodu o náhradě škody, což je nezbytné k podmíněnému zastavení tr. stíh.¹⁷⁵. Novinkou od 1. 1. 2018 je právo poškozeného žádat uspokojení nároku na náhradu škody po Ministerstvu spravedlnosti dle zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů; o tomto musí být poškozený poučen¹⁷⁶.

Na zařazení některých práv nepanuje mezi autory shoda, např. o se týče práva dát souhlas ke schválení narovnání a práva podat stížnost proti rozhodnutí o schválení narovnání¹⁷⁷. Zatímco Růžička¹⁷⁸ a Šámal¹⁷⁹ je přiznávají každému poškozenému, Jelínek¹⁸⁰ jej uvádí pouze pro subjekt adhezního řízení. Musím sdílet názor Růžičky a Šámala, když účelem narovnání je mj. obnovení narušených vztahů mezi obviněným a poškozeným¹⁸¹, z logiky věci každým poškozeným. Tento názor podporuje i znění ust. § 310a TŘ, když říká, že práva poškozeného mj. dle ust. § 309 nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody, dle mého mínění právě z důvodu narušených vztahů mezi obviněným a poškozeným, nikoli právním nástupcem.

Výčet práv není úplný. Další práva přiznává poškozenému mimo TŘ také ZSVM nebo ZoO¹⁸². Jiná práva může uplatňovat poškozený v postavení svědka¹⁸³, např. právo požádat o poskytnutí informace, že byl pachatel propuštěn nebo uprchl v případě obavy hrozícího nebezpečí v souvislosti s jeho pobytem na svobodě. Ojedinele jsou poškozenému ukládány i povinnosti¹⁸⁴, např. poškozený jako svědek má povinnost dostavit se k výslechu a vypovídat.¹⁸⁵

¹⁷³ § 246 odst. 1 písm. d) a § 246 odst. 2 TŘ

¹⁷⁴ § 286 odst. 3 ve spojení s § 141 odst. 2 a § 142 odst. 1 TŘ

¹⁷⁵ § 307 odst. 1 písm. b) a písm. c) TŘ

¹⁷⁶ § 46 TŘ

¹⁷⁷ § 309 TŘ

¹⁷⁸ RŮŽIČKA. In RŮŽIČKA, PŮRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezní řízení...*, s. 246.

¹⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3516 – 3517 (§ 309 TŘ).

¹⁸⁰ JELÍNEK: *Poškozený v českém...*, s. 45.

¹⁸¹ ŠÁMAL, ŠKVAIN, Petr. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČHTA: *Trestní právo procesní*, s. 745.

¹⁸² Jde zejm. o právo v kterémkoli stádiu tr. říz. učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný tr. čin na dosavadní život poškozeného, který je i obětí (§ 22 ZoO) a právo na informace (§ 7 ZoO an., blíže KOZÁK, Vítězslav. K zákonu o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14., č. 2, s. 44 – 45.)

¹⁸³ § 103a odst. 1 TŘ. Blíže VANTUCH, Pavel. K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném). *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4., č. 1, s. 14 – 18. FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 10, s. 225 – 233.

¹⁸⁴ Důvodem však není fakt, že má postavení poškozeného, ale skutečnost, že tato osoba viděla, slyšela nebo jinak vnímala určitou událost.

¹⁸⁵ § 97 TŘ. Vzor předvolání svědka a jeho vyrozumění jako poškozeného uveden v příloze č. 3.

Přechod práv na právního nástupce poškozeného umožňuje ust. § 45 odst. 3 TŘ, pokud je TŘ poškozenému přiznává a jde o uplatnění nároku na náhradu škody.¹⁸⁶ Nejčastější případ přechodu práv je v případě úmrtí poškozeného¹⁸⁷ nebo při zániku poškozené právnické osoby. Tato situace klade na OČTŘ nároky, když musí zjistit totožnost právního nástupce a mají také povinnost před rozhodnutím dle ust. § 228 a ust. § 229 TŘ zjistit, zda a příp. v jakém rozsahu nárok na právního nástupce přešel.¹⁸⁸

3.1.3 Trestní stíhání se souhlasem poškozeného

TŘ někdy upřednostňuje citové vazby poškozeného k pachateli před jeho potrestáním, které by mohlo mít negativní vliv i na poškozeného. Poškozený může dát podnět k tr. stíh. na základě tr. oznámení, ale může být i určitou „brzdou“, když za určitých podmínek lze u taxativně vyjmenovaných trestných činů tr. stíh. zahájit nebo v již zahájeném pokračovat pouze se souhlasem poškozeného.¹⁸⁹ Je to jeden z důvodů nepřípustnosti tr. stíh.¹⁹⁰ Toto privilegium poškozeného se uplatní i v řízení dle ZSVM.¹⁹¹ Jde o významné prolomení zásady legality dle ust. § 2 odst. 3 TŘ a oficiality ve prospěch poškozeného, jinak do rozhodování soudu zasahovat nemůže. Předpokladem je, že poškozený má právo odeprít výpověď vůči konkrétnímu pachateli dle ust. § 100 odst. 2 TŘ.¹⁹² Jde o osobní právo poškozeného, nepřechází na právního nástupce.¹⁹³

Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010, náleží toto oprávnění pouze poškozeným fyzickým osobám, neboť osoby právnické nemohou být vůči pachateli ve vztahu předpokládaném ust. § 100 odst. 2 TŘ.¹⁹⁴ „*Na souhlas je třeba se výslovně poškozeného dotázat ještě před zahájením trestního stíhání, popř. (...) ihned poté, co je poměr obviněného a poškozeného (...) zjištěn.*“¹⁹⁵ Poškozený se vyjádří určitě a srozumitelně¹⁹⁶, buď písemně nebo ústně do protokolu a již jednou udělený souhlas může poškozený vzít výslovným prohlášením kdykoli zpět až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě; pokud však poškozený souhlas výslovně odepré, nelze jej pak znovu udělit.¹⁹⁷ Pokud se poškozený nevyjádří ani

¹⁸⁶ Blíže RŮŽIČKA. In RŮŽIČKA, PŮRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezivní řízení...*, s. 296 – 300.

¹⁸⁷ *K postavení pozůstalého jako poškozeného v trestním řízení* [online]. profipravo.cz, 24. července 2007 [cit. 15. února 2018]. Dostupné na:

<http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=248445&ccsum=fa8e1687>.

¹⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1019/2005

¹⁸⁹ § 163 a násl. TŘ

¹⁹⁰ § 11 odst. 1 písm. l) TŘ

¹⁹¹ § 1 odst. 3 ZSVM

¹⁹² Blíže STRÍŽ, Igor. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 1243 – 1244 (§ 163 TŘ).

¹⁹³ Tamtéž, s. 1244.

¹⁹⁴ Problematickou otázkou je fenomén „singles“. Blíže MATOCHA, Jakub. *Singles a trestní stíhání se souhlasem poškozeného*. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16., č. 9, s. 201 – 204.

¹⁹⁵ ŠÁMAL, RŮŽIČKA. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 2116 (§ 163 TŘ).

¹⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 2002, sp. zn. 5 To 31/2002

¹⁹⁷ § 163 odst. 2 TŘ

v náhradní lhůtě, nelze již souhlas dát.¹⁹⁸ Pokud není zjištěno stanovisko poškozeného, jde o důvod zrušení příp. vydaného rozsudku odvolacím soudem dle ust. § 258 odst. 1 písm. a) TŘ.¹⁹⁹ Obviněnému dává ust. § 11 odst. 4 TŘ možnost v případě zastavení řízení z těchto důvodů prohlásit, že na projednání věci trvá. Soud poté příp. vysloví vinu, ale trest neuloží.²⁰⁰ Je důležité poukázat i na ust. § 314g odst. 3 TŘ, kdy poškozený může vzít souhlas s tr. stíh. zpět až do doby, než je tr. příkaz doručen některé z osob uvedených v odstavci 1; vydaný tr. příkaz se tím zrušuje a soud tr. stíh. zastaví.²⁰¹

Poměr mezi poškozeným a pachatelem je posuzován k době, kdy je vedeno tr. říz., proto je možné, že tento vztah vznikne teprve v průběhu tr. stíh.; výjimkou je tr. čin znásilnění²⁰², kdy je tento blízký vztah požadován k době spáchání činu nebo k době tr. stíh. a je zde též omezen okruh osob, které mohou souhlas udělit.²⁰³ Pokud nejsou pochybnosti, soud nemá povinnost zjišťovat, zda souhlas poškozeného trvá, pokud jej poškozený sám prohlášením z vlastní vůle nevezme zpět.²⁰⁴ Za podmínek stanovených v ust. § 163a odst. 1 TŘ není v některých případech souhlasu potřeba, a to pokud byla stíhaným činem způsobena smrt, poškozený není schopen dát souhlas z důvodu duševní choroby nebo poruchy, pro kterou byla jeho svéprávnost omezena, poškozeným je osoba mladší 15 let, je z okolností zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůzkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.²⁰⁵ Upozorňuji na názor Nejvyššího soudu: „*Soud může obviněnému uložit povinnost nahradit škodu, (...) i tomu poškozenému, který jako příbuzný v pokolení přímém podle § 163 odst. 1 tr. ř. nedal souhlas s jeho trestním stíháním, pakliže (...) řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody i vůči tomuto obviněnému. Nesouhlas (...) není možné vyložit jako výslovné prohlášení o vzdání se procesních práv (...).*“²⁰⁶

Velký nedostatek, který je potřeba do budoucna zhojit, spatřuji v absenci postupu v případě, že skutek naplňuje v jednočinném souběhu znaky dvou nebo více trestných činů, z nichž jeden uveden ve výčtu ust. § 163 odst. 1 TŘ je a druhý nikoli s tím, že poškozený nedá souhlas se stíháním tr. činu ve výčtu uvedeného. Dle Jelínka by pak přicházelo v úvahu stíhat tr. čin neuvedený ve výčtu a zároveň se v odůvodnění rozhodnutí řádně vypořádat s faktem, že ohledně tr. činu uvedeného ve výčtu, kdy poškozený nedal ke stíhání souhlas, se stíhání nevedlo.²⁰⁷ Stříž shodně uvádí, že nelze tr. stíh. pro tr. čin, ke kterému nebyl souhlas udělen,

¹⁹⁸ § 163a odst. 2 TŘ

¹⁹⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 To 40/2006

²⁰⁰ § 227 TŘ

²⁰¹ V ust. 314g odst. 3 TŘ je chybně uveden odkaz na ust. § 163a TŘ, když správně je odkaz na ust. § 163 TŘ.

²⁰² § 185 TZ

²⁰³ § 163 odst. 1 TŘ

²⁰⁴ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 8 To 419/97

²⁰⁵ Blíže STRÍŽ. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 1248 (§ 163a TŘ).

²⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010

²⁰⁷ JELÍNEK. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 862.

zastavit²⁰⁸, ale musí být uvedeno, že se nepřihlíží k jeho právní kvalifikaci jako tr. činu uvedeného v ust. § 163 odst. 1 TŘ.²⁰⁹ Praxe prozatím nepřinesla ustálené řešení této otázky a z důvodu právní jistoty je vhodné se s ní vypořádat v některé z příštích novel TŘ, příp. v rekonstrukci TŘ.²¹⁰

3.1.4 Vzdání se procesních práv

Tato možnost byla zavedena novelou TŘ provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. a důvodová zpráva uvádí: „Z aplikační praxe vyplývá, že v některých případech poškozený nemá zájem svých procesních práv využívat a plnění povinnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení spočívajících ve vyzkoumání o určitých úkonech nebo v doručování písemností nese úkorně.“²¹¹

Vzhledem ke skutečnosti, že jde o „práva“ poškozeného, nemusí je vůbec vykonávat. Přesto je možné se výslovným prohlášením²¹² sděleným OČTŘ v jakékoli fázi tr. říz. vzdát procesních práv (zejm. práv vymezených v ust. § 43 odst. 1 a odst. 3 TŘ), která mu TŘ přiznává²¹³, avšak až poté, co tato práva vzniknou²¹⁴; nelze se vzdát práv hmotněprávních. I přes existenci prohlášení mají OČTŘ povinnost poučit poškozeného dle ust. § 46 TŘ, příp. dle ZoO, avšak dále postupují v tr. říz. tak, jako by poškozený v tomto řízení nebyl. Prohlášení vylučuje rozhodnutí o nepřipuštění k hlavnímu líčení dle § 206 odst. 3, 4 TŘ.²¹⁵

Odborníci se neshodují v otázce možnosti vzdání se jen části procesních práv. Zatímco dle Jelínka²¹⁶ je tento postup možný, Šámal²¹⁷ částečné vzdání se výslovně odmítá, když tvrdí, že zákon takový postup nepředpokládá²¹⁸ a výkon některých práv je v podstatě předpokladem pro další taková práva s přihlédnutím k úzké souvislosti těchto práv. Souhlasím s prvním názorem, neboť tento je příznivější pro poškozeného, a navíc ne všechna práva jsou provázaná na takové úrovni, že by nebylo možné uplatňovat jedno bez druhého.

Toto prohlášení je možné vzít zpět a procesní práva začít opět uplatňovat, jen pokud to bude s ohledem na stav řízení přicházet v úvahu a poškozený tuto skutečnost sdělí OČTŘ.²¹⁹

²⁰⁸ § 11 odst. 1 písm. l) TŘ

²⁰⁹ STŘÍŽ. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 1244 (§ 163 TŘ). Stejně ŠÁMAL, RŮŽIČKA. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 2117 (§ 163 TŘ).

²¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Rekonstrukce trestního řádu* [online]. pravni prostor.cz, 1. června 2015 [cit. 23. listopadu 2017]. Dostupné na <<https://www.ppravni prostor.cz/clanky/trestni-pravo/rekodifikace-trestniho-radu>>.

²¹¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, sněmovní tisk 785/0

²¹² K formě a náležitostem prohlášení blíže DURDÍK. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 367 (§ 43 TŘ).

²¹³ § 43 odst. 5 TŘ

²¹⁴ Např. nelze se vzdát práva na podání opravného prostředku proti rozhodnutí, které ještě nebylo vydáno.

²¹⁵ PŮRY. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 2598 (§ 206 TŘ).

²¹⁶ JELÍNEK. In JELÍNEK: *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 667 (§ 43 TŘ).

²¹⁷ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 526-527 (§ 43 TŘ).

²¹⁸ Šámal si však protirečí, když naopak uvádí, že případ zpětvzetí prohlášení o vzdání se procesních práv zákon neřeší a tedy nevylučuje, a proto lze toto zpětvzetí připustit (fakt, že jej zákon nepředpokládá, nyní nezohledňuje). Blíže ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 526-527 (§ 43 TŘ).

²¹⁹ JELÍNEK. In JELÍNEK: *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 667 – 668 (§ 43 TŘ).

OČTŘ formálně nerozhoduje, pouze vůči poškozenému začne postupovat, jako by k prohlášení nedošlo.²²⁰ Poškozenému však nelze zpětně přiznat procesní práva, která mohl uplatnit v časovém období mezi učiněním prohlášení a jeho zpětvzetím.²²¹

3.2 Poškozený v příkazním řízení

Dle ust. § 314e odst. 1 TŘ má samosoudce možnost, nikoli povinnost, v řízení před samosoudcem bez projednání věci v hlavním líčení vydat tr. příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení. Tr. příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku²²², skládá se pouze z úvodní části, výrokové části a poučení, odůvodnění zde zcela chybí²²³. Dle ust. § 63 ZSVM jej nelze vydat v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, naopak v řízení dle ZTOPO jej vydat lze.²²⁴

Postavení poškozeného v případě, kdy je ve věci vydán tr. příkaz, je velmi špatné. Prvním problematickým bodem je ust. § 314f odst. 2 TŘ, dle kterého se tr. příkaz doručuje mj. poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody. Ust. § 43 odst. 3 TŘ dává poškozenému možnost tento nárok uplatnit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, avšak při vydání tr. příkazu „*soud nerozhoduje na základě důkazů před ním provedených v hlavním líčení, ale rozhoduje bez projednání věci v hlavním líčení, pouze na základě spisu.*“ Pokud proti vydanému tr. příkazu není podán odpor, je fakticky poškozenému zkrácena doba pro uplatnění nároku a navíc přichází o jakési připomenutí absence uplatnění nároku. Pokud poškozený zapomene nebo neví o možnosti připojení se s tímto nárokem do tr. říz., v případě konání hlavního líčení mu to soudce fakticky připomene, když dle ust. § 206 odst. 2 TŘ se po přednesení obžaloby předseda senátu dotáže přítomného poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě škody a v jakém rozsahu. Pokud tedy poškozený z nějakého důvodu tento svůj nárok neuplatní, ztrácí právo na doručení tr. příkazu a fakticky se ani nedozví, s jakým výsledkem bylo tr. říz. skončeno. Svůj nárok pak může vymáhat pouze v občanskoprávním řízení. Nejvyšší soud ČR rozsudkem ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002 vyslovil: „*Je v rozporu se zákonem (...), obsahuje-li trestní příkaz výrok o náhradě škody, aniž byl poškozeným nárok na její náhradu řádně uplatněn. V takovém případě je možno v řízení o stížnosti pro porušení zákona zrušit toliko výrok o náhradě škody, aniž by bylo nutno rušit celý trestní příkaz.*“

²²⁰ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád I...*, s. 527 (§ 43 TŘ).

²²¹ DURDÍK. In DRAŠTÍK, FENYK: *Trestní řád...*, s. 368 (§ 43 TŘ).

²²² § 314e odst. 7 TŘ

²²³ K trestnímu příkazu blíže ŠÁMAL. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČTA: *Trestní právo procesní*, s. 733.

²²⁴ § 1 odst. 2 ZTOPO

Druhým problematickým bodem je ust. § 314g odst. 1 TŘ, které vyjmenovává osoby oprávněné k podání odporu proti tr. příkazu, kterým bylo mj. rozhodnuto o náhradě škody, a poškozený v tomto výčtu chybí. Šámal k tomu uvádí, že omezení tohoto práva poškozeného plyne z faktu, že v případě podání odporu pouze ze strany poškozeného, by nabyly oddělitelné výroky o vině a trestu právní moci a další řízení by bylo konáno pouze o náhradě škody, což není v souladu s účelem tr. říz.²²⁵ S tímto tvrzením lze samozřejmě souhlasit, ale ve smyslu principů a zásad restorativní justice²²⁶ by bylo záhodno tento problém vyřešit jiným způsobem, než je odepření tohoto poměrně významného práva poškozenému.

3.3 Poškozený v řízení před soudem, adhezní řízení

Poškozený může své nároky uplatňovat přímo v tr. říz., a to v tzv. adhezním řízení, pokud má nárok proti obžalovanému na náhradu škody. Adhezní řízení splývá s tr. říz.²²⁷ Základem je již dříve zmiňované ust. § 43 odst. 3 TŘ. Nárok nemá poškozený, pokud o něm již bylo rozhodnuto v jiném řízení.²²⁸ „Soud je vázán návrhem poškozeného, nemůže jej překročit, avšak nemůže nárok poškozeného ani částečně zamítnout (...).“²²⁹ Pokud poškozený řádně a včas nárok uplatní, stává se subjektem adhezního řízení. Dle Glatzové²³⁰ jím je dále právní nástupce poškozeného²³¹, osoba odpovídající poškozenému za škodu způsobenou někým jiným nebo osoba, jíž vzniká samostatný soukromoprávní nárok a jen vůči takové lze žádat náhradu škody.

Je nezbytné splnit určité podmínky²³², aby soud mohl obžalovanému přímo uložit povinnost nahradit škodu, a to (a) nárok musí být poškozeným uplatněn, (b) vůči konkrétní osobě, (c) řádně a (d) včas. Ad (a)²³³ – soud nerozhoduje o nároku ex offio, jeho uplatnění je pouze na úvaze poškozeného. Ad (b) – význam má především v případě konání řízení proti více obviněným, kdy poškozený může uvést konkrétně od kterých obviněných požaduje náhradu, příp. zda ji požaduje společně a nerozdílně, nebo podílově dle míry zavinění nebo jejich účasti na způsobení škody. Ad (c) – je nutné uvést důvod a výši, příp. rozsah uplatňovaného nároku, a tyto

²²⁵ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 3591 (§ 314g TŘ).

²²⁶ K pojmu restorativní justice blíže podkapitola 4.1., k principům restorativní justice blíže KRACÍK, Martin. In ŠTERN, Pavel a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 33.

²²⁷ ŠÁMAL, BAXA. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČTA: *Trestní právo procesní*, s. 765.

²²⁸ § 44 odst. 3 TŘ

²²⁹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 7. 2017, sp. zn. II. ÚS 2105/17

²³⁰ GLATZOVÁ, Andrea. Předpoklady pro přiznání soukromoprávních nároků v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 6.

²³¹ Dále podkapitola 3.1.2.

²³² § 43 odst. 3 TŘ

²³³ K uplatnění nároku blíže COUFALOVÁ, Bronislava. Náhrada škody (újmy) v trestním řízení – historický vývoj právní úpravy a podmínky uplatňování z pohledu judikatury Nejvyššího soudu ČR. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2014, roč. 9, č. 1, s. 33 – 44.

doložit²³⁴. Ad (d) – návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, příp. před vydáním tr. příkazu, a je-li sjednávána dohoda o vině a trestu, při prvním jednání o dohodě. Tato lhůta je procesní a TŘ ji neumožňuje navrátit²³⁵. Okamžik, kdy je možné nárok nejdříve uplatnit TŘ neupravuje²³⁶. Dále je nutné, aby vznik škody byl v přímé souvislosti se stíhaným skutkem a obžalovaný musí být uznán vinným.

Soud má povinnost poškozeného vyrozumět o konání hlavního líčení²³⁷, příp. o veřejném zasedání konaném o odvolání²³⁸. V rámci prvního je poškozený poučen, že v případě nevyužití práva dle ust. § 43 odst. 3 TŘ a nedostavení se k hlavnímu líčení, bude soud o jeho nároku rozhodovat jen na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li už obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu před dokazováním.²³⁹ Dále je soud povinen v souladu s ust. § 206 odst. 2 TŘ a zásadou ústnosti dotázat se poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě a v jakém rozsahu; pokud poškozený není přítomen a jeho návrh je obsažen ve spisu, přečte se.

V adhezním řízení se rozhoduje dle hmotněprávních předpisů jiných než trestních, avšak procesně jen dle TŘ.²⁴⁰ Soud o náhradě může rozhodnout třemi způsoby: (a) přizná náhradu zcela, jestliže jsou nárok i jeho výše odůvodněny, (b) přizná náhradu zčásti a ve zbytku odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních, příp. na řízení před jiným příslušným orgánem nebo (c) odkáže s celým uplatněným nárokem, protože např. ani po ukončení dokazování neexistuje podklad pro vyslovení povinnosti k náhradě, bylo by třeba provádět další dokazování, které přesahuje potřeby tr. stíh. a podstatně by je protáhlo²⁴¹, příp. obligatorně když dojde ke zproštění obžaloby.²⁴² Další komplikací pro poškozeného je případné insolvenční řízení obviněného.²⁴³

Již podaná civilní žaloba však není překážkou, neboť v trestním řádu se neuplatňuje překážka litispendence²⁴⁴. Pokud by už ale bylo o nároku rozhodnuto, je nutné poškozeného poučit a pokud i přes tento fakt na svém návrhu setrvá, musí soud usnesením vyslovit, že nemůže

²³⁴ Jednak že poškozenému byla tr. činem způsobena škoda, ale také její přesné vyčíslení nebo alespoň minimální výše.

²³⁵ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 10. 1999, sp. zn. 8 To 335/99

²³⁶ LÁTAL, Jaroslav. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Praha: SEVT, 1994, s. 82.

²³⁷ Vzor uveden v příloze č. 4.

²³⁸ Vzor uveden v příloze č. 5.

²³⁹ § 198 odst. 2 TŘ

²⁴⁰ ŠÁMAL, BAXA. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČKA: *Trestní právo procesní*, s. 765.

²⁴¹ Podle Koláčkové (KOLÁČKOVÁ, Jana. Finanční aspekty postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 5, s. 135.) si soudy v praxi často ulehčují práci odkázáním na občanskoprávní řízení v případech, kdy by bylo nutné přistoupit ke složitějšímu dokazování.

²⁴² *Ochrana práv poškozeného* [online]. nsz.cz [cit. 21. února 2018]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/57>>.

²⁴³ Blíže ZUBEK, Jan. Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 4, s. 121 – 128. PÚRY, František. Některé souvislosti insolvenčního práva s trestní odpovědností a adhezním řízením. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16., č. 10, s. 221 – 229.

²⁴⁴ Ve smyslu ust. § 83 OSŘ.

tento nárok uplatňovat v tr. říz. „(...) rozhodnutí o tom, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody v trestním řízení, se ústavněprávnímu přezkumu z podnětu individuální ústavní stížnosti vymyká právě proto, že poškozený může vždy podat občanskoprávní žalobu.“²⁴⁵

Pravomocný rozsudek nebo tr. příkaz, kterým byla pachateli uložena povinnost k náhradě škody, je exekucním titulem.²⁴⁶ Tímto může být i usnesení o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady tr. říz. Poškozený má pak možnost podat (a) návrh na soudní výkon rozhodnutí²⁴⁷ nebo (b) exekuční návrh²⁴⁸ Naopak exekucním titulem není uložení povinnosti odsouzenému, aby dle svých sil nahradil škodu ve zkušební době. V případě absence exekučního titulu je nutné pokusit se dohodnout s pachatelem o náhradě nebo podat civilní žalobu.

Přínosem adhezního řízení je především ochrana a zvýhodnění postavení poškozeného. Ideální by bylo, pokud by mu byl nárok přiznán rovnou a nemusel by se jej domáhat jinou cestou, která by mohla nést případné další náklady, sekundární újmu nebo velkou časovou prodlevu. Dle Púryho spočívá význam adhezního řízení v rychlejším rozhodnutí o uplatněném nároku, když civilní soud by musel vyčkat na pravomocné trestní rozhodnutí, a dále v absenci zvýšených výdajů poškozeného s vedením civilního sporu, nezátížení poškozeného důkazním břemenem, zabránění promlčení a doplnění výchovného působení trestu.²⁴⁹

3.4 Postavení poškozeného při využití vybraných odklonů

Smyslem této podkapitoly je zaměřit se na práva poškozeného při využití vybraných odklonů a nikoli podrobně popisovat jednotlivé typy. Jednotná definice pojmu odklon neexistuje ani v zákoně, ani v teorii. Autoři odborných publikací se různí jak ve vymezení samotného pojmu²⁵⁰, tak ve vymezení jednotlivých institutů, které pod tento pojem spadají²⁵¹. V souvislosti s připravovanou rekodifikací TR by bylo jistě vhodné zaměřit se na nejednotné chápání institutu odklonů a zvolit mj. vhodnější systematiku.²⁵²

²⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 7. 2017, sp. zn. II. ÚS 2105/2017

²⁴⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/2015

²⁴⁷ § 251 odst. 1 OSŘ

²⁴⁸ § 37 odst. 2 písm. a) EŘ

²⁴⁹ PÚRY. In RŮŽIČKA, PÚRY, ZEZULOVÁ: *Poškozený a adhezní řízení...*, s. 455.

²⁵⁰ Např. DANKOVÁ, Katarína, PELC, Vladimír. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 728. vs. PÚRY. In FENYK: *Trestní právo procesní*, s. 762.

²⁵¹ Např. DANKOVÁ, PELC. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 728 – 729. vs. PÚRY. In FENYK: *Trestní právo procesní*, s. 762. vs. ŠÁMAL, ŠKVAJN. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČHTA: *Trestní právo procesní*, s. 730.

²⁵² K budoucnosti odklonů v českém právním řádu PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 4, s. 79 – 85. a ZŮBEK, Jan. Odklony v českém trestním řízení a jejich současné i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 3, s. 53 – 59.

Odklony v tr. říz. jsou jedním z projevů restorativní justice a určité alternativní způsoby směřující k dosažení urovnání konfliktu mezi pachatelem, poškozeným a zároveň státem.²⁵³ Je důležité, aby se na hledání oboustranně akceptovatelného řešení aktivně podíleli pachatel i poškozený. Odklony jsou využívány zejm. na základě činnosti PMS, která v některých případech musí usměrňovat nereálná očekávání a požadavky poškozených s tím, že zároveň je třeba vyvolat v pachateli náležitý pocit odpovědnosti a určité uvědomění si následků svého jednání.²⁵⁴

Pro účely této práce se zaměřuji pouze na níže uvedené typy odklonů.

3.4.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Za poškozeného se pro účely tohoto institutu považuje každý dle ust. § 43 odst. 1 TR.²⁵⁵ Za podmínek ust. § 307 TR v řízení o přečinu může být se souhlasem obviněného podmíněně zastaveno tr. stíh. Souhlas poškozeného není vyžadován, avšak proti rozhodnutí může podat stížnost, jež má odkladný účinek.²⁵⁶ „Účelem (...) je (...) klást větší důraz na výchovný účel před represí a upřednostnit nahrazení škody poškozenému před vyslovením viny a příp. uložením a výkonem trestu odsouzeným.“²⁵⁷

Jednou z obligatorních podmínek je dobrovolné nahrazení škody, příp. uzavření dohody o způsobu její náhrady nebo učinění jiných potřebných opatření k její náhradě. Případné nenahrazení škody není překážkou. Podmíněně zastavit tr. stíh. lze však i v řízení o tr. činu, kterým nebyla způsobena škoda, o níž by bylo možno rozhodovat²⁵⁸, což vyplývá i z ust. § 307 odst. 1 písm. b) TR („pokud byla činem způsobena“)²⁵⁹; naopak ust. § 307 odst. 1 písm. c) TR nám nedává možnost ve smyslu „pokud bylo činem získáno“. Tuto odchylku je však nutné vykládat obdobně jako u způsobení škody, a to dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012: „Z formulace prvního z citovaných zákonných ustanovení vyplývá, že stanovené podmínky musí být splněny kumulativně (samozřejmě za předpokladu, že to v tom kterém případě přechází v úvahu, tedy např. náhrada škody obviněným, pokud byla činem způsobena, nebo vydání bezdůvodného obhacení obviněným, pokud bylo činem získáno).“

Poškozený má možnost uzavřít s obviněným dohodu o náhradě škody; u narovnání taková možnost neexistuje. V případě uzavření takové dohody, se obviněnému v rozhodnutí uloží, aby

²⁵³ K vymezení odklonů blíže PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – zvláštní subsystém trestního práva? In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restorativní justice a alternativní tresty v teoretických súvislostiach: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 526 – 538.

²⁵⁴ Průvodce pro poradce – práce s oběťmi trestných činů. Probační a mediační služba České republiky, 2011, s. 55.

²⁵⁵ K tomuto vizte podkapitulu 3.1.2.

²⁵⁶ § 307 odst. 7 TR

²⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 992/2014

²⁵⁸ Tento postup není možný u narovnání dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003.

²⁵⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 1. 1996, sp. zn. 3 To 21/96

škodu v průběhu zkušební doby nahradil.²⁶⁰ Dohodu nelze nahradit rozhodnutím dle ust. § 307 odst. 4 TŘ, protože rozhodnutí je podmíněno existencí dohody.²⁶¹ K pojmu „jiná potřebná opatření“ se Nejvyšší soud vyjádřil tak, že musí přinášet poškozenému podobnou míru jistoty jako dohoda, a proto nestačí pouhý slib obviněného, že nahradí způsobenou škodu, protože tento k ničemu nezavazuje.²⁶²

3.4.2 Narovnání

Úvodem zdůrazňuji, že bez účasti poškozeného by se žádné narovnání nemohlo uskutečnit. Za poškozeného se pro účely tohoto institutu považuje každý dle ust. § 43 odst. 1 TŘ.²⁶³ Stejně jako u podmíněného zastavení tr. stíh. je jednou z obligatorních podmínek dobrovolné nahrazení škody, příp. učinění potřebných úkonů k její náhradě nebo jiné odčinění vzniklé újmy. Před rozhodnutím o schválení narovnání se poškozený po předchozím poučení vyslechne k okolnostem uvedeným v ust. § 310 odst. 1 TŘ a jeho souhlas²⁶⁴ je nutný. Proti uvedenému rozhodnutí může poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek.²⁶⁵

V rámci narovnání lze nalézt odlišnosti od adhezního řízení, a to konkrétně v možnosti užití naturální restituce vedle náhrady v penězích, příp. jejich vhodné kombinace²⁶⁶ a také fakt, že základem pro stanovení výše náhrady škody bude především dohoda mezi obviněným a poškozeným, ačkoli bude nutno vycházet z výše škody zjištěné OČTŘ a nikoli jen z požadavků poškozeného.²⁶⁷ Vzhledem ke skutečnosti, že účinky spojené s narovnáním jsou pro obviněného nesporně příznivější²⁶⁸ než u podmíněného zastavení tr. stíh., zákon neumožňuje pouze uzavřít dohodu s poškozeným. Je však možné učinit jiné potřebné úkony k její náhradě, které poskytnou poškozenému jistotu, že k náhradě skutečně dojde.

V případě schválení narovnání a zastavení tr. stíh. musí rozhodnutí splňovat požadavky ust. § 311 TŘ, avšak jak upozorňuje Šámal, toto samotné rozhodnutí není pro poškozeného exekucním titulem.²⁶⁹ U přechodu práv na právního nástupce dle ust. § 45 odst. 3 TŘ platí výjimka plynoucí z ust. § 310a TŘ, kdy práva poškozeného nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody. Tzn., že práva poškozeného nemůže vykonávat např. jeho dědic jako v řízení bez využití odklonů.²⁷⁰

²⁶⁰ § 307 odst. 4 TŘ

²⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ K tomuto vizte podkapitolu 3.1.2.

²⁶⁴ K souhlasu blíže ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 3516 – 3517 (§ 309 TŘ).

²⁶⁵ § 309 odst. 2 TŘ

²⁶⁶ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 3518 – 3519 (§ 309 TŘ).

²⁶⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 5. 1994, sp. zn. 3 To 380/94

²⁶⁸ Zastavení tr. stíhání vs. podmíněné zastavení tr. stíhání.

²⁶⁹ ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 3519 (§ 309 TŘ).

²⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1019/2005

Významnou roli má poškozený u podmíněného odložení podání návrhu na potrestání dle ust. § 179g TRŘ a u odstoupení od tr. stíh. dle ust. § 70 ZSVM. Svou úlohu hraje i při uzavírání dohody o vině a trestu²⁷¹, avšak mezi odklony bych tento institut neřadila, když nedochází k zastavení tr. stíh.

Postavení poškozeného v tr. říz. se odvíjí od jeho označení jako strany tr. říz. nebo jako subjektu adhezního řízení a z tohoto také plyne dělení na dvě skupiny poškozených. Poškozenému náleží poměrně rozsáhlá práva, povinnosti má zejm. pokud vystupuje jako svědek. Nejdůležitější povinností OČTŘ je vhodně a srozumitelně poškozeného poučit a umožnit mu plné uplatnění jeho práv. Je umožněn přechod práv na právního nástupce a vzdání se procesních práv. Jedním z významných oprávnění je institut stíhání se souhlasem poškozeného. Jeho efektivnější využívání navrhuje Jiríček a Hrušáková, dle kterých by ke zmenšení zatížení OČTŘ vedly procesní prostředky řešení bagatelních trestných činů již ve fázi prověřování, a to právě požadavkem souhlasu poškozeného s tr. stíh. u taxativně vymezených trestných činů, avšak bez omezení na osoby pachatele blízké.²⁷² V příkazním řízení je postavení poškozeného poměrně z již uvedených důvodů nevýhodné. Dle Zoubkové se nahrazovat škodu způsobenou tr. činem daří v současnosti minimálně, avšak přijímají se nové instituty, díky kterým lze majetek pachatele pro tyto účely zajistit.²⁷³ V neposlední řadě hraje poškozený velmi důležitou roli při využívání odklonů.

²⁷¹ § 175a a násl. TRŘ. Blíže ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trest: a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. 128 s.

²⁷² JIRÍČEK, Pavel, HRUŠÁKOVÁ, Milana. Možnost řešení bagatelních trestných činů rozšířením použití institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 115 – 120.

²⁷³ ZOUBKOVÁ, IVANA. Primární zásada restorativní justice – náhrada škody. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 421 – 427.

4 Činnost PMS ve vztahu k poškozenému

PMS pracuje s obětí i v rámci probačních činností, pokud její potřeby nebyly ošetřeny v plném rozsahu již za předchozí spolupráce některým z pracovníků PMS ve stejné věci; může jít zejm. o informování oběti o zahájení a ukončení dohledu nad pachatelem.²⁷⁴ Tato kapitola se však věnuje především nejdůležitější kategorii, a to jsou mediační činnosti. Pojmy oběť a poškozený jsou v této kapitole používány promiscue.

4.1 Obecně o PMS

PMS je organizační složka státu a účetní jednotka, která vznikla na základě ZPMS a má plnit zákonem vymezené úkoly ve věcech projednávaných v tr. říz. V tomto má postavení subjektu s poměrně širokými pravomocemi nejen co se týká osoby pachatele, ale také poškozeného; je to jeden z principů restorativní justice, kdy došlo ke zvýšení významu a využívání možností alternativních trestů a podílení se poškozeného na tr. říz. s výsledkem rozšíření katalogu alternativních způsobů řešení věci.²⁷⁵ Účelem PMS je poskytnout obviněnému a poškozenému prostor a možnost urovnání konfliktu.²⁷⁶ Z ust. § 184 odst. 2 TR plyne: „K objasnění příčin trestného činu a ke urovnání sporu mezi obviněným a poškozeným napomáhá ve stadiu řízení před soudem probační a mediační služba vykonávaná probačními úředníky.“ PMS je instituce, která spojuje zkušenosti trestního práva a sociální práce. Cílem PMS je mj. podpora zapojení poškozeného do procesu řešení následků tr. činu a poskytování pomoci při obnovení pocitu bezpečí a důvěry ve spravedlnost.²⁷⁷

Ve vztahu k poškozenému je nejdůležitější činnost, která se nazývá mediace. Dle § 2 odst. 2 ZPMS to znamená: „(...) *mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující ke urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením.*“ Celý tento proces je však podmíněn souhlasem obou stran, které mohou zaujmout vlastní postoj k řešené věci. Mediace nabízí poškozenému možnost pochopení vzniklé situace, porozumění okolnostem tr. činu a zvyšuje pravděpodobnost dosažení náhrady škody, na druhou stranu pachateli umožňuje vyjádřit omluvu, vysvětlit příčiny jeho chování, příp. hledat reálné možnosti, jak zmírnit dopady tr. činu. Jde o „(...) *dobrovolné, osobní a přímé setkání oběti a pachatele trestného činu za účasti mediátora.*“²⁷⁸ Tímto mediátorem je úředník PMS, který musí zajmout vyvážený prostor k oběma stranám. Jedná především s ohledem na aktuální stav poškozeného i kontext případu.²⁷⁹ O výsledku jednání je vyhotovena písemná zpráva, která může být zohledněna ve výsledku tr. říz.

²⁷⁴ Probační a mediační služba České republiky, 2016, s. 8.

²⁷⁵ DANKOVÁ, PELC. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 278.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Informační leták PMS ČR: Informace o poskytovaných službách

²⁷⁸ KRACÍK. In ŠTERN: *Probační a mediační služba*, s. 39.

²⁷⁹ Přípravné řízení. Metodický standart. Probační a mediační služba České republiky, 2016, s. 9.

tím, že lze např. podmíněně zastavit tr. stíh., navrhnout či schválit další alternativní opatření či sankci nebo schválit narovnání. Mezi další činnosti PMS související s mediací patří spolupráce s obětí tr. činu při identifikaci a odstranění příčin trestné činnosti.²⁸⁰

ZoO řadí PMS mezi poskytovatele pomoci obětem trestných činů ex lege dle ust. § 48 odst. 1 písm. d). Věnuje se bezplatnému poskytování právních informací za účelem uplatnění procesních i mimoprocenálních práv obětí, tedy poskytování informací o právní úpravě, nikoli právní pomoci jako je např. zastupování před soudy dle ust. 6 odst. 3 ZoO. Zastupování probačními úředníky jako zmocněnci dle ust. § 50 odst. 1 trestního řádu však dle Jelínka vyloučeno není.²⁸¹ „Probační úředníci informují oběti o jejich právech, poskytují rady při uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody, při podání žádosti o peněžitou pomoc, při vyhotovování prohlášení oběti o dopadech trestného činu na její život nebo poskytují podporu a doprovod k úkonům trestního řízení v postavení důvěrníka.“²⁸²

PMS je v současnosti jediný subjekt, který poskytuje restorativní programy v rámci restorativní justice.²⁸³ Je výsledkem sociologického pohledu na právo, rostoucím trendem posledních let v prakticky každém státu Evropy; snaží se o obnovení vztahů mezi pachatelem a obětí, které byly narušeny spácháním tr. činu.²⁸⁴ V popředí stojí zájem oběti.²⁸⁵ Jeden z jejích prvků jsou restorativní (obnovující) programy, které usilují o obnovení narušeného stavu; př. je mediace²⁸⁶, tzv. Family Group Conferences²⁸⁷ (skupinové komunitní a rodinné konference) nebo tzv. Peacemaking/Sentencing Circles²⁸⁸ (kruhy společného rozhodování). V ČR více než obecné předpisy trestního práva zdůrazňuje restorativní přístup ZSVM při řešení spáchaného provinění.²⁸⁹

²⁸⁰ DANKOVÁ, PELC. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 284.

²⁸¹ JELÍNEK: *Zákon o obětech trestných činů...*, s. 48.

²⁸² DANKOVÁ, PELC. In JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 285.

²⁸³ K pojmu restorativní justice blíže ŠÁMAL. In ŠÁMAL: *Trestní řád II...*, s. 3509 – 3511 (§ 309 TR) a MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Alternativní neznamená restorativní aneb o co restorativní justici vlastně jde? (zaměřeno na aktuální otázky české sankční politiky). *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 11-12, s. 258 – 263.

²⁸⁴ JELÍNEK: *Zákon o obětech trestných činů...*, s. 48.

²⁸⁵ VRÁBLOVÁ, Miroslava. Modely restorativnej justície v Európe. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 95 – 103.

²⁸⁶ Blíže podkapitola 4.2.

²⁸⁷ Blíže *European Network on Family Group Conference* [online]. fgcnetwork.eu, [cit. 4. února 2018]. Dostupné na <<http://www.fgcnetwork.eu>>.

²⁸⁸ Blíže *Circles* [online]. restorativejustice.org, [cit. 4. února 2018]. Dostupné na <<http://restorativejustice.org/restorative-justice/about-restorative-justice/tutorial-intro-to-restorative-justice/lesson-3-programs/circles/#sthash.3zeGbvAE.spYsKKVo.dpbs>>.

²⁸⁹ Blíže ŠČERBA, Filip. Restorativní přístup při řešení trestních věcí mladistvých v České republice. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 28 – 40.

4.2 Mediační činnosti

V průběhu přípravného řízení dochází k přípravě a realizaci mediace, a především z tohoto důvodu musí probační úředník ve smyslu presumpce nevinny vystupovat tak, jak požaduje ust. § 7 odst. 1 ZMPS, tedy odpovědně, respektovat a chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka a vyvarovat se jednání, které by mohlo vést ke zmaření účelu tr. říz. nebo vzbuzovalo pochybnosti o jeho objektivitě a nestrannosti. Činnost PMS je zde založena na dobrovolnosti a poškozeného ani pachatele nelze ke spolupráci nutit. Dle Kracíka je důležité, aby si probační úředník získal důvěru oběti i pachatele, ať již ve schopnosti, podporu nebo nestrannost, neboť zde mohou panovat velké obavy týkající se společného setkání těchto osob s protichůdnými zájmy.²⁹⁰

Prvním krokem mediátora by měla být analýza dostupných informací, kontakt obou stran a zjištění jejich názoru na řešení konfliktu mediací.²⁹¹ Společnému jednání obvykle předcházejí individuální rozhovory mediátora se stranami. Kontakt na poškozeného PMS předávají OČTŘ, nejčastěji státní zástupce, a tomuto je poté zaslána „nabídka pomoci“²⁹². Poškozený a pachatel se samozřejmě na PMS mohou obrátit i sami nebo prostřednictvím zástupce. Pokud zde není zájem ani jedné ze stran, PMS o tom informuje OČTŘ (pokud jím byla pověřena). V případě zájmu o další spolupráci, bývá obvykle zahájena mediace formou společného jednání a následně je podána písemná zpráva OČTŘ o výsledku. V případě nedosažení dohody vede PMS další činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu, a to např. individuální práci s poškozeným a pachatelem nebo přípravou podkladů pro uložení alternativního trestu, a následně podává OČTŘ písemnou zprávu o výsledku spolupráce.

Mediační činnosti mohou probíhat jak před rozhodnutím soudu, tak i příp. v průběhu výkonu trestu či po něm. Dle Knoblochové by mohla být mediační činnost v budoucnu využívána i v občanskoprávních řízeních.²⁹³ Tomášek a Rozum zjistili, že většina pachatelů a obětí, kteří dají souhlas k řešení formou mediace, hodnotí svou účast pozitivně.²⁹⁴ Zjistili také, že primární motivací účasti na mediaci není jen dosažení náhrady škody, ale především možnost o spáchaném tr. činu a jeho následcích hovořit, když nezpochybnitelný význam mají hlediska jako je např. upřímná omluva pachatele, vysvětlení jeho pohnutek nebo jeho skutečný zájem vše

²⁹⁰ KRACÍK. In ŠTERN: *Probační a mediace...*, s. 40.

²⁹¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 418.

²⁹² Vzor uveden v příloze č. 6A a 6B.

²⁹³ KNOBLOCHOVÁ, Věra. Alternativní způsoby řešení sporů: porovnání soudního smíru a mediace. *Právník*, 2000, roč. 139, č. 9, s. 872 – 873.

²⁹⁴ TOMÁŠEK, JAN, ROZUM JAN. Zkušenosti poškozených a pachatelů s mediací. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 10, s. 325.

odčinit.²⁹⁵ Přetrvávajícím problémem PMS je ale dle Nejvyššího soudu ČR nedostatečné personální a materiální zabezpečení.²⁹⁶

²⁹⁵ Tamtéž.

²⁹⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012

5 Postavení poškozeného a jeho ochrana ve vybraných zahraničních úpravách

Každý moderní stát upravuje postavení poškozeného. Poškozený může díky tomu v každém státu využít různých forem pomoci a požadovat náhradu škody způsobené tr. činem, kdy oběti jsou přiznávána zvláštní práva. Ve srovnání s českou úpravou lze nalézt mnohé odlišnosti, ale také lze poukázat na inspiraci zákonodárce některými zahraničními úpravami. Z důvodu rozsahu jsem zvolila alespoň následující právní řády ke komparaci s českou právní úpravou se zaměřením na vybrané rozdíly v právních úpravách.²⁹⁷

5.1 Slovensko

Slovenský TP má k českému TR samozřejmě velmi blízko. Definice poškozeného v ust. § 46 odst. 1 TP je v zásadě totožná s definicí v TR. Rozhodnutí v tr. ríz. může obsahovat i rozhodnutí o žádosti poškozeného o náhradu škody, kterou utrpěl. Stejně jako u nás zde existují trestné činy, u nichž je k tr. stíhání potřebný souhlas poškozeného.²⁹⁸ Zatímco v ČR je třeba návrh na náhradu škody učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, TP v ust. § 46 odst. 3 dává tuto možnost poškozenému jen do skončení vyšetřování, příp. zkráceného vyšetřování. Poškozený nemá právo být informován o tom, že pachatel byl vzat do vazby, ale lze jej informovat o tom, že byl propuštěn z vazby, příp. z výkonu trestu, pokud jeho pobyt na svobodě pro něj představuje nebezpečí.²⁹⁹ Na Slovensku existuje možnost mediačního řízení mezi poškozeným a pachatelem v průběhu vyšetřování tr. činu, kdy v případě tr. činu s horní sazbou trestu odnětí svobody do 5 let a za splnění dalších podmínek lze uzavřít smír, jenž schvaluje státní zástupce, na základě čehož státní zástupce nebo soud může ukončit tr. stíh.³⁰⁰ Proti výroku o náhradě škody, kterým byla tato přiznána, může poškozený dle ust. § 355 odst. 2 TP podat odpor a pokud byl tento podán, tr. příkaz se ruší ve výroku o náhradě škody; samosoudce pak odkáže usnesením poškozeného na civilní řízení, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem. TR tuto možnost poškozenému nedává, když je mu tr. příkaz pouze doručován, ale není řazen do okruhu osob oprávněných k podání odporu.³⁰¹

²⁹⁷ Odkazují též na článek JUDr. Andrey Beranové, Ph.D. (BERANOVÁ, Andrea. Adhezní řízení ve Švýcarsku – inspirace pro českého zákonodárce. *Právník*, 2015, roč. 154, č. 10, s. 801 – 820), když švýcarský právní řád je jako součást kontinentálního právního systému skýtá mnoho možností pro inspiraci, především co se týká adhezního řízení.

²⁹⁸ § 211 a násl. TP

²⁹⁹ § 46 odst. 8 TP

³⁰⁰ § 220 a násl. TP

³⁰¹ Dále podkapitola 3.2.

S účinností od 1. 1. 2018 chrání oběti na Slovensku nový zákon³⁰², který přináší ucelenou ochranu práv těchto obětí. Do slovenského právního řádu jsou mimo jiné zaváděny pojmy „oběť“ a „obzvláště zranitelná oběť“, vznikl katalog práv oběti a vymezil se rozsah služeb odborné pomoci, které obětem poskytují specializované subjekty financované státem.³⁰³ Tento zákon na Slovensku citelně chyběl, a proto jeho zavedení je nutné vnímat kladně, jeho použití v praxi bude možné hodnotit teprve v budoucnu. Pomoc a podporu obětem trestných činů poskytuje jak přímo Ministerstvo spravodlnosti nebo orgán státní správy Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, tak i organizace Pomoc obetiam násilia, Aliancia žien, Pomoc rodine, aj.³⁰⁴

5.2 Německo

Německá právní úprava postavení poškozeného je poměrně obsáhlá a poškozený zde má silné postavení. Největším rozdílem oproti TŘ je možnost poškozeného stát se (a) formálně soukromým státním zástupcem (zastupuje státního zástupce) nebo (b) soukromým vedlejším žalobcem (účastní se řízení vedle státního zástupce)³⁰⁵, a tím může získat řadu práv³⁰⁶.³⁰⁷ Ad (a) státní zástupce se zabývá pouze některými trestnými činy, pokud je to ve veřejném zájmu³⁰⁸, a pokud tomu tak není, může poškozený nahradit státního zástupce a stíhat tr. čin jako poškozený – soukromá osoba³⁰⁹; v kterémkoli stádiu však může státní zástupce tr. stíh. převzít, pokud dospěje k názoru, že zde veřejný zájem je dán.³¹⁰ Ad (b) umožňuje poškozenému připojit se k veřejné žalobě podané státním zástupcem v případě některých trestných činů³¹¹; zde však poškozený není oprávněn sám zahájit tr. říz. Poškozený má možnost vynutit svým návrhem

³⁰² Zákon č. 274/2017 Z. z., o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

³⁰³ *Kiska odobril zákon na ochranu obetí trestných činov* [online]. domov.sme.sk, 2. listopadu 2017 [cit. 16. listopadu 2017]. Dostupné na <<https://domov.sme.sk/c/20687054/kiska-odobril-zakon-na-ochranu-obeti-trestnych-cinov.html>>.

³⁰⁴ *Pomoc a podpora pre obeť trestných činov* [online]. e-justice.europa.eu, 27. srpna 2014 [cit. 16. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-SK-maximizeMS-cs.do?clang=sk&idSubpage=4&member=1>.

³⁰⁵ *Rechte der Opfer von Straftaten in Strafverfahren – Deutschland* [online]. e-justice.europa.eu, 24. dubna 2017 [cit. 22. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-de-cs.do?clang=de>.

³⁰⁶ § 385 Strafprozeßordnung

³⁰⁷ Blíže STOČESOVÁ, Simona. Poškozený v německém trestním řízení. In JELÍNEK, GRÍVNA: *Poškozený a oběť...*, s. 100 – 103.

³⁰⁸ § 376 Strafprozeßordnung

³⁰⁹ Tzv. soukromožalobní delikty, které státní zástupce zásadně nestíhá, avšak přichází u nich v úvahu soukromoprávní žaloba, jsou vymezeny v ust. § 374 odst. 1 Strafprozeßordnung.

³¹⁰ *Meine rechte während der ermittlung einer strafat* [online]. e-justice.europa.eu, 24. dubna 2017 [cit. 22. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-DE-maximizeMS-cs.do?clang=de&idSubpage=1&member=1>.

³¹¹ § 395 Strafprozeßordnung

adresovaným soudu podání veřejné žaloby státním zástupcem.³¹² Naopak zde existují i „tzv. návrhové delikty, které lze trestně stíhat jen na základě trestního návrhu podaného poškozeným.“³¹³

Poškození mají komplexnější práva, jako je např. právo žádat o informace o tom, zda je podezřelý ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody³¹⁴, naopak nahlížet do spisu mohou poškození pouze pokud jsou zastoupeni advokátem a po sdělení, nikoli prokázání, jejich oprávněného zájmu, avšak i zde existují výjimky.³¹⁵ Především zde mají poškození právo aktivně participovat na tr. říz. i tím, že sám poškozený nebo jím zmocněná třetí osoba, např. advokát nebo soukromý detektiv, mohou sami vyšetřovat a důkazy takto získané jsou zásadně použitelné.³¹⁶ Poškození však mají i určité povinnosti jako např. zásadně strpět prohlídku těla ke zjištění stop nebo následků tr. činu; i zde však existují výjimky.³¹⁷ Pokud jde o oběť tr. činu obchodování s lidmi, může tato za určitých okolností získat povolení k přechodnému pobytu v Německu až do skončení tr. říz., pokud prohlásila, že bude vystupovat jako svědek.³¹⁸

Dalším rozdílem je fakt, že oproti českému adheznímu řízení³¹⁹ může poškozený uplatňovat jen majetkoprávní nároky, především náhradu škody nebo bolestné a může tak činit až do započetí závěrečných řečí v hlavním líčení.³²⁰ Pro odškodňování obětí existuje v německé právní úpravě zvláštní zákon.³²¹ Poškození mají k dispozici speciální brožuru „*Průvodce pro oběti – Průvodce zákonem pro oběti zločinů*“, jež poskytuje další informace o pomoci obětem a svědkům.³²² Pomoc a podporu obětem poskytuje přímo Spolkové ministerstvo spravedlnosti, Spolkové ministerstvo práce a sociálních věcí a Spolkové ministerstvo pro rodinné záležitosti, starší občany, ženy a mládež, organizace Weißer Ring (Bílý prsten) nebo Arbeitskreis der Opferhilfen in Deutschland (Pracovní skupina podpory obětí v Německu).³²³

³¹² STOČESOVÁ. Poškozený v německém trestním řízení. In JELÍNEK, GRIVNA: *Poškozený a oběť*..., s. 106.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ Tamtéž, s. 95.

³¹⁵ § 406e odst. 1 Strafprozeßordnung

³¹⁶ HELLMANN, Uwe. *Strafprozessrecht*. 2. vydání. Berlin/Heidelberg/New York: Springer-Verlag, 2006, s. 190.

³¹⁷ § 81c odst. 1 Strafprozeßordnung

³¹⁸ *Meine rechte während der ermittlungen einer straftat* [online]. e-justice.europa.eu, 24. dubna 2017 [cit. 22. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-DE-maximizeMS-cs.do?clang=de&idSubpage=1&member=1>.

³¹⁹ Blíže podkapitola 3.3.

³²⁰ § 403 a násl. Strafprozeßordnung

³²¹ Opferentschädigungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. 1. 1985 (BGBl. I S. 1), wie später geändert

³²² *Opferfibel - Rechtswegweiser für Opfer einer Straftat* [online]. bmjv.de, března 2017 [cit. 22. listopadu 2017]. Dostupné na <http://www.bmjv.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Opferfibel.pdf;jsessionid=1CD7754A4BC95AE8BB2CB3166EFA8642.1_cid324?__blob=publicationFile&v=14>.

³²³ *Hilfe und unterstützung für opfer von strafaten* [online]. e-justice.europa.eu, 24. dubna 2017 [cit. 16. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-DE-maximizeMS-cs.do?clang=de&idSubpage=4&member=1>.

6 Úvahy de lege ferenda

V průběhu psaní diplomové práce jsem narazila na některé dílčí problémy související s postavením poškozeného de lege lata. Tím nechci říci, že by současná úprava byla špatná, ale některé nedokonalosti je třeba napravit. Vybrané identifikované problémy jsem částečně okomentovala výše, avšak některým sporným otázkám bude věnována tato kapitola, která ale nemá být vyčerpávajícím seznamem všech nedostatků právní úpravy a návrhů k nápravě; jde pouze o výběr možných úprav, které pozitivně hodnotím a příp. jsou navrhovány i odborníky.

K již nastíněným problémům patří postavení poškozeného v příkazním řízení.³²⁴ Musím souhlasit mj. s názorem Zůbka a Vrby³²⁵, že poškozený by měl mít možnost napadnout odporem výrok o náhradě škody, příp. i to, že chybí nebo není úplný. Využívání tr. příkazu je poměrně rozšířené a touto procesní nerovností není zaručena plnohodnotná ochrana práv poškozeného. Je totiž zcela nelogické, že poškozený může uplatňovat nárok na náhradu škody, ale nemá žádnou možnost obrany v případě užití tr. příkazu a spoléhat se na podání odporu státním zástupcem není řešením.³²⁶ Baxa a Šámal tvrdí, že podání odporu jen proti výroku o náhradě škody by „vytvořilo nežádoucí stav“ rozhodování jen o nároku poškozeného.³²⁷ Dle mého názoru toto není žádný problém, když stejný postup je možný u odvolání.³²⁸ V případě zachování stávající úpravy by alternativou mohlo být např. oprávnění státního zástupce podat návrh na náhradu škody za poškozeného, který nemá potřebné právní znalosti, jak tomu bylo do účinnosti novely TŘ č. 178/1990 Sb. Pro poškozeného by tato úprava mohla znamenat větší pravděpodobnost, že se domůže náhrady škody již v tr. říz.

Bylo by vhodné upřesnit přímo v TŘ neurčitá kritéria, jako je např. počet poškozených „mimořádně vysoký“ u společného zmocněnce³²⁹ nebo osoba, jež je „vysokého věku“ u zvlášť zranitelné oběti³³⁰. Další překážkou je fakt, že nemajetková újma se nahrazuje pouze v penězích, ačkoli by pro poškozeného bylo vhodnější např. spojení omluvy a určité peněžní částky.³³¹ Sporným bodem je i absence řešení, jak postupovat v případě spáchaného skutku, který naplňuje v jednočinném souběhu znaky dvou nebo i více tr. činů, z nichž jeden uveden ve výčtu ust. § 163 odst. 1 TŘ je a druhý nikoli s tím, že poškozený nedá souhlas se stíháním tr. činu ve výčtu uvedeného.³³² Ustálené řešení v současnosti neexistuje a je tak narušován princip právní jistoty.

³²⁴ Blíže podkapitola 3.2.

³²⁵ ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 9, s. 197 – 198.

³²⁶ Obdobně JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*, 2003, roč. 36, č. 2, s. 115 – 116.

³²⁷ ŠÁMAL, BAXA. In ŠÁMAL, MUSIL, KUČHTA: *Trestní právo procesní*, s. 776.

³²⁸ § 265 TŘ

³²⁹ Blíže podkapitola 2.4.

³³⁰ Blíže podkapitola 1.4.3.

³³¹ Blíže podkapitola 1.2.3.

³³² Blíže podkapitola 3.1.3.

Také navrhuji, aby právo na doručení opisu rozhodnutí soudů bylo přiznáváno všem poškozeným. Pokud by totiž poškozený chtěl vědět, s jakým výsledkem skončilo tr. říz., byl by nelogicky nucen nést náklady na pořízení kopií rozhodnutí, příp. by se musel snažit získat informace od policejního orgánu. Související je i právo poškozeného při skončení vyšetřování prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování³³³, které by mělo z důvodu zájmu nejen materiálního, být přiznáno všem poškozeným, ačkoli na druhou stranu vnímám i opačné názory, že toto právo může být nežádoucím protahováním tr. říz. Úskalím je též úprava zajištění nároku poškozeného.³³⁴

Co se týká institutu tr. stíh. se souhlasem poškozeného, kloním se ke zrušení omezení na osoby pachateli blízké u tr. činů osobnostního charakteru, kde je jasný vyšší zájem jednotlivce na potrestání; někdy nehraje pro poškozeného roli, zda tr. čin spáchá osoba blízká nebo zcela cizí. Možné zrovnoprávnění postavení poškozeného s obviněným shledávám i v novelizaci ust. § 215 odst. 2 TŘ, kterou by poškozený, příp. jeho zmocněnec, získali právo žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz, např. vyslechnout svědka, který byl předvolán na jejich návrh. Dále lze uvažovat o změně TŘ tak, že znalecký posudek se bude doručovat také poškozenému; nyní se s ním může seznámit pouze prostřednictvím nahlížení do spisu. Pokud totiž není třeba, aby něco konal nebo strpěl, o příbrání znalce se ani nevyrozumívá.

Palčivý problém je faktická nevykonatelnost přiznaných nároků na náhradu škody, protože případné exekuce jsou většinou neúčelné. Poškozený sice má exekuční titul, ale může se snadno stát, že on sám (oprávněný) bude nucen např. v případě zastavení exekuce pro nemajetnost odsouzeného (povinného) hradit náklady exekuce³³⁵. Řešením by měl být již zmiňovaný zákon č. 59/2017 Sb., který upravuje způsob nakládání s peněžními prostředky z majetkových trestních sankcí uložených v tr. říz., mj. i pro uspokojení nároků poškozených. Zhodnocení jeho přínosu je však otázkou delšího časového období. Velkým otazníkem je také řešení obtíží spojených s ochranou osobních údajů svědka jako poškozeného v protikladu k možnosti vykonatelnosti rozhodnutí o náhradě škody. Aktuálně neexistuje jednotný pokyn, jak svědka označovat, v praxi se zatím postupuje tak, že se uvede jméno a příjmení svědka, den, a především místo jeho narození a následuje informace, že dále jsou údaje skryty dle ust. § 55 odst. 1 písm. c) TŘ a vedeny odděleně ve spisu sp. zn. „X“.³³⁶

³³³ § 166 odst. 1 TŘ

³³⁴ Blíže BERKOVÁ, Ivona. Uspokojení nároku poškozeného v trestním řízení, a to zejména ve vztahu k zajištěnému a odčerpanému majetku. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16., č. 6, s. 139 – 145.

³³⁵ § 89 EŘ

³³⁶ Dále HERCZEG, Jirí. Poskytování informací o trestním řízení a ochrana soukromí poškozeného. *Trestní právo*, 2009, roč. 13, č. 10, s. 4 – 10.

Dle ust. § 43 odst. 4 TŘ může poškozený, který je i obětí, v kterémkoli stadiu tr. říz. učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný tr. čin na jeho dosavadní život. Tato úprava má v praxi význam jen u rozhodování o nemajetkové újmě, protože toto musí být něčím podloženo. Účelem je vyhnout se výslechu přímých poškozených nebo pozůstalých. Toto prohlášení se provede jako důkaz listinou a v praxi obvinění a obhájci většinou souhlasí, že prohlášení bude nahrazovat výpověď. Možné využití je i u domácího násilí, kdy soud např. může zjistit, že posttraumatická stresová porucha se ani časem nezlepšila a následky stále trvají, ačkoli znalecký posudek predikoval zlepšení duševního stavu. Úprava prohlášení v rozhodování o náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení je ale v podstatě nevyužitelná.

Novinkou od 1. 1. 2018 je, že dlužné výživné je pro účely TŘ považováno za způsobenou majetkovou škodu (pokud jde o tr. čin zanedbání povinné výživy dle ust. § 196 TZ)³³⁷. Soudy prozatím neví, jak tuto situaci řešit, když jde často o nárok již přiznaný v opatrovnickém řízení a znovu přiznání tohoto nároku je jakési zdvojení. Prozatím situaci řeší tak, že poškozeného vždy odkážou na řízení ve věcech občanskoprávních s odůvodněním, že nárok na náhradu škody vyplývá z opatrovnického rozsudku. Pokud by měl být nárok přiznán v adhezním řízení³³⁸, bylo by nutné stanovit povinnost zaplatit na náhradě dlužného výživného pro dítě určitou částku k rukám matky (tato by pak vystupovala jako „kvazipoškozený“) a matce by bylo např. zasíláno rozhodnutí. Rozhodování je ale poměrně nevyjasněné a bude záležet na každém soudci, jak se s tím vypořádá.

Velkým tématem je uvažované zavedení soukromé či subsidiární žaloby. Tyto instituty nejsou našemu prostředí zcela neznámé – soukromá žaloba u nás existovala prakticky od roku 1850 po následujících 100 let³³⁹ a nadále existuje v mnoha státech, např. v Německu³⁴⁰, Rakousku, Polsku, Španělsku nebo Maďarsku.³⁴¹ Pro poškozeného znamená nástroj k prosazení jeho zájmu na potrestání pachatele.³⁴² Naopak zavedení subsidiární žaloby by mohlo kolidovat s čl. 80 odst. 1 Ústavy; před případným zavedením by bylo nutné se s touto skutečností vypořádat.

„Soukromá žaloba přichází do úvahy u deliktů nižší typové nebezpečnosti, které zasahují individuální soukromý zájem, jehož ochrana je ve veřejném zájmu.“³⁴³ Přínosem může být v okamžiku, kdy by veřejný zájem byl zasažen sekundárně prostřednictvím zasažení soukromého a kdy by důsledným prosazením veřejného zájmu, tj. stíháním a odsouzením pachatele, byly poškozeny zájmy

³³⁷ § 43 odst. 1 TŘ

³³⁸ Např. v případě, kdy opatrovnický rozsudek neexistuje.

³³⁹ GRÍVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 111.

³⁴⁰ Dále podkapitola 5.2.

³⁴¹ GRÍVNA: *Soukromá žaloba...*, s. 111.

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ Tamtéž, s. 86.

poškozeného.³⁴⁴ Jde tedy o právo poškozeného obrátit se s žalobou nebo žádostí o potrestání pachatele přímo na soud, i bez součinnosti s veřejným žalobcem, a žalobu před tímto soudem zastupovat.³⁴⁵ Zavedením by byly částečně přeneseny náklady tr. stíh. na poškozeného³⁴⁶, avšak státní zástupce by se mohl více soustředit na stíhání závažnějších tr. činů. Je nutné mít na zřeteli, že pachatel za účelem zastrašení poškozeného na něj může vyvíjet nátlak a tento pak soukromou žalobu raději nepodá. V těchto případech by měl státní zástupce věc opět převzít. Naopak bude nutné zvážit i situace, kdy poškození budou podávat šikanózní žaloby nebo možné přetížení soudů v důsledku projednávání bagatelních případů, které by jinak mohly být vyřešeny formou odklonů. Řešením by mohlo být např. zavedení soudního poplatku nebo trestní odpovědnosti za křivé obvinění v případě podání soukromé žaloby. Zavedení soukromé žaloby by přineslo posílení práv poškozeného, ale na druhou stranu by znamenalo i vyšší míru odpovědnosti.³⁴⁷ Kritikem je Tibitzlová³⁴⁸.

Díky subsidiární žalobě by poškozený měl právo nastoupit na místo veřejného žalobce tam, kde odmítá tr. stíh. zahájit nebo v zahájeném pokračovat.³⁴⁹ Nový TR umožní poškozenému u usnesení státního zástupce o odložení věci nebo zastavení tr. stíh. z oportunních důvodů, po vyčerpání stížnosti, obrátit se na soudce pro přípravné řízení se stejnou žádostí.³⁵⁰ Zavedení subsidiární žaloby nový TR nepředpokládá, ale vítám i řešení přezkumu nezávislým soudem, které zcela jistě přispěje k vyšší míře ochrany práv poškozeného.³⁵¹

Dle mého názoru by zavedení soukromé žaloby přineslo pozitivní efekt v lepší ochraně práv poškozeného, kdy by se mohl účinněji domoci náhrady škody, ale co se týká zavedení subsidiární žaloby, postačuje jít cestou stížnosti proti usnesení státního zástupce, o které rozhodne nezávislý soud. Musíme však myslet na to, že důkazní břemeno by leželo na poškozeném a v tr. říz. by to mohl být velký problém. Zákonodárce by také měl těžkou úlohu spočívající ve stanovení všech podmínek pro úspěšné vedení tr. říz. Závěrem uvádím i značnou náročnost pro OČTŘ, když velmi často je právní povědomí poškozených velmi nízké.

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ Blíže tamtéž s. 105 – 108.

³⁴⁶ Tamtéž, s. 111.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 112.

³⁴⁸ TIBITANZLOVÁ, Alena. Kritika soukromé žaloby v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14., č. 9, s. 216 – 218.

³⁴⁹ Blíže GRIVNA: *Soukromá žaloba...*, s. 108 – 109.

³⁵⁰ *Proč potřebujeme nový trestní řád?* [online]. tpp.justice.cz [cit. 8. března 2018]. Dostupné na <<https://tpp.justice.cz/uvod>>.

³⁵¹ Tato možnost byla navrhována i Grívnou (GRIVNA: *Soukromá žaloba...*, s. 88 a 109)

V odborných příspěvcích se objevují i další návrhy na zlepšení postavení poškozeného.³⁵² Podotýkám, že je třeba se vyvarovat zpomalení tr. říz. ve všech jeho fázích, ke kterému by případné rozšíření procesních práv poškozeného mohlo v některých případech vést.

³⁵² Např. BERANOVÁ, Andrea. Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15., č. 10, s. 221 – 228. KUCHTA, Josef. Nové pohledy na postavení poškozeného v trestním řízení. In KALVODOVÁ, Věra. (ed.) *Rekodifikace českého trestního práva procesního: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 21. listopadu 2000 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 88 – 97.

Závěr

Záměrem této práce nebylo vytvořit komplexní a zevrubný popis práv a postavení poškozeného. Stěžejním cílem diplomové práce bylo analyzovat a zhodnotit postavení poškozeného v tr. říz. V případě negativních zjištění bylo další tezí práce se zamyslet, kde konkrétně se vyskytují v současné právní úpravě nedostatky a jakým způsobem lze jeho postavení v tr. říz. zlepšit.

Poškozený je jedním z hlavních subjektů tr. říz., jeho postavení, práva a ochrana jsou zcela pochopitelně předmětem zájmu odborné veřejnosti. Účelem nejen právní úpravy tuzemské je proto zvýhodnění jeho postavení a ochrana před případnou další škodou či újmou. Jako procesní výraz je označován za stranu tr. říz., ale i za subjekt adhezního řízení, ať již se jedná o osobu fyzickou, právnickou nebo stát. TŘ rozlišuje dvě skupiny poškozených, kdy jedna má jakási „základní práva“ a druhá má k dispozici navíc i další práva, proto nikoli každý poškozený má veškerá práva dle TŘ. S pojmem poškozeného velmi úzce souvisí pojem oběti tr. činu, přesné dělitko neexistuje, ale lze mezi nimi nalézt určité rozdíly. Velmi často bude mít v tr. říz. oběť též postavení poškozeného.

Protože poškozený se ne vždy může nebo chce z různých důvodů přímo účastnit tr. řízení, je možné, aby jeho zájmy byly hájeny prostřednictvím jiných subjektů, kterými jsou zákonný zástupce, opatrovník, příp. ustanovený opatrovník nebo zmocněnec, příp. společný zmocněnec. Postavení poškozeného a jeho práva v tr. říz. se odvíjí od jeho dvojího označení. Náleží mu poměrně rozsáhlá práva, povinnosti má zejm. pokud vystupuje jako svědek. Významným prolomením zásady legality a oficiality je institut stíhání se souhlasem poškozeného, kdy TŘ upřednostňuje v některých případech citové vazby poškozeného k pachateli před jeho potrestáním. Příkazní řízení naopak nedává poškozenému výhodné postavení. Za určitých okolností se poškozený vůbec nemusí dozvědět s jakým výsledkem bylo tr. říz. skončeno, fakticky mu je zkrácena doba, ve které může svůj nárok uplatnit, přichází o jakési připomenutí absence uplatnění jeho nároku, a především není osobou oprávněnou k podání odporu proti tr. příkazu. S ohledem na principy a zásady restorativní justice je to jistě jedno z velkých znevýhodnění poškozeného, které je nutné vyřešit např. plánovanou rekonstrukcí TŘ.

Poškozený může své nároky vůči pachateli uplatňovat přímo v adhezním řízení, pokud splní stanovené podmínky. Pokud není poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě před jiným příslušným orgánem, má po skončení tr. říz. na základě pravomocného rozhodnutí, kterým byla pachateli uložena povinnost k náhradě škody, exekuční titul. Přínosem adhezního řízení je především ochrana a zvýhodnění postavení poškozeného, protože nemusí nést další výdaje s vedením civilního sporu, není zatížen důkazním břemenem

atd. Důležitou roli hraje poškozený při využívání odklonů, když např. bez účasti poškozeného by vůbec nepřicházel v úvahu institut narovnání.

PMS se řadí mezi poskytovatele pomoci obětem tr. činů. Jejím cílem je mj. poskytnutí prostoru a možnosti urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným. Nejdůležitější činností je mediace, která poškozenému nabízí možnost pochopení vzniklé situace, porozumění okolnostem tr. činu a zvyšuje pravděpodobnost dosažení náhrady škody, na druhou stranu pachatelé umožňuje vyjádřit omluvu, vysvětlit příčiny jeho chování, příp. hledat reálné možnosti, jak zmírnit dopady tr. činu.

Lze poukázat na inspiraci českého zákonodárce některými zahraničními úpravami, ačkoli lze nalézt i mnohé odlišnosti. Ochrana poškozeného na Slovensku je velmi podobná úpravě naší. Poškozený zde disponuje právem podat odpor proti výroku o náhradě škody, naopak nárok na náhradu škody je možné uplatnit jen do skončení vyšetřování. V Německu má poškozený relativně silné postavení, mj. má možnost stát se formálně soukromým státním zástupcem (zastupuje státního zástupce) nebo soukromým vedlejším žalobcem (účastní se řízení vedle státního zástupce), naopak nahlížet do spisu mohou poškození pouze pokud jsou zastoupeni advokátem.

Úvah de lege ferenda existuje nepřehledné množství a bylo by možné jim věnovat samostatnou práci. Zaměřila jsem se na několik významnějších jako je např. právo poškozeného podat odpor, doručování opisu rozhodnutí všem poškozeným, soukromá a subsidiární žaloba.

V dnešní době se potýkáme pouze s částečnou rekodifikací trestního práva. Nejzávažnější nedostatky v TŘ byly odstraněny již po roce 1989, ale i přes několik desítek novelizací, je právní úprava v některých bodech zastaralá a přispívá ke zdlouhavému a komplikovanému řízení. Cílem rekodifikace je zrychlení a zjednodušení tr. říz. a odbřemenění OČTŘ od zbytečných administrativních úkonů při plném zachování práva obviněného na spravedlivý proces.³⁵³ Ministerstvo spravedlnosti ČR pracuje na novém TŘ, který by měl nahradit ten stávající. Bohužel aktuálně je proces v takové fázi, kdy ještě není možné analyzovat budoucí vývoj postavení poškozeného. Ze zveřejněných částí je však zřejmé, že zákonodárce chce více zvýhodnit postavení OČTŘ na úkor nejen poškozeného. Velkým kritikem prozatím zveřejněných částí je např. advokát Sokol.³⁵⁴ Nelze nic předvídat, a proto nezbyvá než vyčkat toho, co nám nový TŘ přinese.

³⁵³ *Proč potřebujeme nový trestní řád?* [online]. tpp.justice.cz [cit. 22. února 2018]. Dostupné na <<https://tpp.justice.cz/uvod>>.

³⁵⁴ VÁLOVÁ, Irena, PASEKOVÁ, Eva. *Hrozí judikatorní blouznění? Odborníci hodnotí návrh části trestního řádu* [online]. ceska-justice.cz, 4. ledna 2018 [cit. 5. března 2018]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2018/01/hrozi-judikatorni-blouzneni-odbornici-hodnoti-navrh-casti-trestniho-radu>>.

Subjekty, na které je možné obrátit se s žádostí o podporu a pomoc, pokud se někdo stane obětí, jsou uvedeny v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů³⁵⁵. Jsou to subjekty poskytující sociální služby, akreditované poskytující právní informace nebo restorativní programy, advokáti³⁵⁶ a PMS. Další podporu poskytují nevládní organizace a soukromé osoby. Je možné využít i univerzální unijní Linku pomoci obětem na tel. (+420)116006.

V tr. říz. má poškozený poměrně silné postavení. Jeho práva jsou posilována postupnými novelizacemi TRŘ a s ohledem na komplikovanost této problematiky je nutné různé novinky a změny pečlivě sledovat. Ačkoli je úprava v TRŘ poměrně uspokojivá, stále lze nalézt místa, kde je nutné ještě uvažovat o zdokonalení úpravy. Ani odborní autoři se v některých otázkách nemohou shodnout na jednotném výkladu. Jak již bylo uvedeno v úvodu práce, poškozeným se v dnešní době může stát úplně každý a ten, který zná svá práva a dovede prosadit své požadavky, má mnohem vyšší šanci domoci se potřebné pomoci a případné náhrady škody. Musíme ale myslet na to, že jeho přílišná ochrana se může v konečném důsledku obrátit proti němu. Za ideální stav je nutné označit alespoň zrovnoprávnění postavení poškozeného s postavením obviněného, ke kterému neustále vyvíjecí se úprava, doufejme, směřuje.

³⁵⁵ *Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů* [online]. justice.cz [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6115&d=330753>>.

³⁵⁶ Těchto je velký nedostatek, z registru plyne, že ke dni 5. 3. 2018 jich bylo zapsáno pouze 118.

Seznam odborných zdrojů

Monografie/komentáře

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. 191 s.
2. DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 179b)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 1383 s.
3. FENYK, Jaroslav, GRŮVNA, Tomáš, CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 928 s.
4. GRŮVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. 121 s.
5. GRŮVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ Helena a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 536 s.
6. HELLMANN, Uwe. *Strafprozessrecht*. 2. vydání. Berlin/Heidelberg/New York: Springer-Verlag, 2006. 387 s.
7. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s.
8. CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 509 s.
9. JELÍNEK, Jiří, GRŮVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. 256 s.
10. JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. 190 s.
11. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 846 s.
12. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017. 1312 s.
13. JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 320 s.
14. LÁTAL, Jaroslav. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Praha: SEVT, 1994. 255 s.
15. RŮŽIČKA, Miroslav, PÚRY, František, ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. 730 s.
16. ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1053 s.
17. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1920 s.
18. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1844 s.

19. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 968 s.
20. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.
21. ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trest: a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. 128 s.
22. ŠTERN, Pavel a kol. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. 212 s.
23. VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. 168 s.

Odborné články

1. BERANOVÁ, Andrea. Adhezní řízení ve Švýcarsku - inspirace pro českého zákonodárce. *Právník*, 2015, roč. 154, č. 10, s. 801 – 820.
2. BERANOVÁ, Andrea. Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15., č. 10, s. 221 – 228.
3. BERKOVÁ, Ivona. Uspokojení nároku poškozeného v trestním řízení, a to zejména ve vztahu k zajištěnému a odčerpanému majetku. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16., č. 6, s. 139 – 145.
4. COUFALOVÁ, Bronislava. Náhrada škody (újmy) v trestním řízení – historický vývoj právní úpravy a podmínky uplatňování z pohledu judikatury Nejvyššího soudu ČR. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2014, roč. 9, č. 1, s. 33 – 44.
5. FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 10, s. 225 – 233.
6. GLATZOVÁ, Andrea. Předpoklady pro přiznání soukromoprávních nároků v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 6 – 11.
7. GRIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16., č. 9, s. 195 – 201.
8. HERCZEG, Jiří. Poskytování informací o trestním řízení a ochrana soukromí poškozeného. *Trestní právo*, 2009, roč. 13, č. 10, s. 4 – 10.
9. JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*, 2003, roč. 36, č. 2, s. 112 – 117.
10. JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 27 – 30.

11. JIŘÍČEK, Pavel, HRUŠÁKOVÁ, Milana. Možnost řešení bagatelních trestních činů rozšířením použití institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 115 – 120.
12. KLESNIAKOVÁ, Jana. Postavenie poškozeného v trestnom konaní proti právnickým osobám. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15., č. 1, s. 12 – 19.
13. KNOBLOCHOVÁ, Věra. Alternativní způsoby řešení sporů: porovnání soudního smíru a mediace. *Právník*, 2000, roč. 139, č. 9, s. 857 – 874.
14. KOLÁČKOVÁ, Jana. Finanční aspekty postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 5, s. 134 – 137.
15. KOZÁK, Vítězslav. K zákonu o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14., č. 2, s. 43 – 46.
16. KOZÁK, Vítězslav. Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15., č. 9, s. 204 – 206.
17. KOZÁK, Vítězslav. Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14., č. 9, s. 209 – 211.
18. MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Alternativní neznamená restorativní aneb o co restorativní justici vlastně jde? (zaměřeno na aktuální otázky české sankční politiky). *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 11 – 12, s. 258 – 263.
19. MATOCHA, Jakub. Singles a trestní stíhání se souhlasem poškozeného. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16., č. 9, s. 201 – 204.
20. PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 4, s. 79 – 85.
21. PÚRY, František. Některé souvislosti insolvenčního práva s trestní odpovědností a adhezním řízením. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 10, s. 221 – 229.
22. STAŇKOVÁ, Lenka. Oběti násilné kriminality ve světle nového zákona o obětech. *Kriminalistika*, 2014, roč. 47, č. 2, s. 108 – 117.
23. TIBITANZLOVÁ, Alena. Kritika soukromé žaloby v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2015, roč. 14., č. 9, s. 216 – 218.
24. TOMÁŠEK, JAN, ROZUM JAN. Zkušenosti poškozených a pachatelů s mediací. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 10, s. 319 – 326.
25. VÁLKOVÁ, Helena, GRÍVNA Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 4, s. 83 – 87.
26. VANTUCH, Pavel. K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném). *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4., č. 1, s. 14 – 18.

27. VANTUCH, Pavel. K oprávnění poškozeného nahlížet do spisů ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání. *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4., č. 6, s. 144 – 148.
28. ZŮBEK, Jan. Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 4, s. 121 – 128.
29. ZŮBEK, Jan. Odklony v českém trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 16, č. 3, s. 53 – 59.
30. ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 9, s. 195 – 198.

Příspěvky ze sborníku

1. CHRISTIE, Nils. The Ideal Victim. In FATTAH, Ezzat (ed). *From crime policy to victim policy. Reorientating the justice system*. Basingstote: Macmillan Press, 1986, s. 17-30.
2. KUČHTA, Josef. Nové pohledy na postavení poškozeného v trestním řízení. In KALVODOVÁ, Věra. (ed.) *Rekodifikace českého trestního práva procesního: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 21. listopadu 2000 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 88 – 97.
3. PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – zvláštní subsystém trestního práva? In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 526 – 538.
4. ŠČERBA, Filip. Restorativní přístup při řešení trestních věcí mladistvých v České republice. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 28 – 40.
5. VRÁBLOVÁ, Miroslava. Modely restoratívnej justície v Európe. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 95 – 103.
6. ZOUBKOVÁ, IVANA. Primární zásada restorativní justice – náhrada škody. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 421 – 427.

Internetové stránky

1. *Circles* [online]. restorativejustice.org, [cit. 4. února 2018]. Dostupné na <<http://restorativejustice.org/restorative-justice/about-restorative-justice/tutorial-intro-to-restorative-justice/lesson-3-programs/circles/#sthash.3zeGbvAE.spYsKKVo.dpbs>>.
2. *European Network on Family Group Conference* [online]. fgcnetwork.eu, [cit. 4. února 2018]. Dostupné na <<http://www.fgcnetwork.eu>>.

3. *Hilfe und unterstützung für opfer von strafstaten* [online]. e-justice.europa.eu, 24. dubna 2017 [cit. 16. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-DE-maximizeMS-cs.do?clang=de&idSubpage=4&member=1>.
4. *Informace pro oběti trestných činů* [online]. policie.cz [cit. 25. září 2017]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/informace-pro-obeti-trestnych-cinu.aspx>>.
5. *Kiska odobril zákon na ochranu obětí trestných činů* [online]. domov.sme.sk, 2. listopadu 2017 [cit. 16. listopadu 2017]. Dostupné na <<https://domov.sme.sk/c/20687054/kiska-odobril-zakon-na-ochranu-obeti-trestnych-cinov.html>>.
6. *K postavení poškozeného jako poškozeného v trestním řízení* [online]. profipravo.cz, 24. července 2007 [cit. 15. února 2018]. Dostupné na <http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=248445&csurf=fa8e1687>.
7. *Meine rechte während der ermittlungen einer strafstat* [online]. e-justice.europa.eu, 24. dubna 2017 [cit. 22. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-DE-maximizeMS-cs.do?clang=de&idSubpage=1&member=1>.
8. *Ochrana práv poškozeného* [online]. nsz.cz [cit. 21. února 2018]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/57>>.
9. *Opferfibel - Rechtswegweiser für Opfer einer Straftat* [online]. bmjv.de, březen 2017 [cit. 22. listopadu 2017]. Dostupné na <http://www.bmjv.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Opferfibel.pdf;jsessionid=1CD7754A4BC95AE8BB2CB3166EFA8642.1_cid324?__blob=publicationFile&v=14>.
10. *Pomoc a podpora pre obeť trestných činů* [online]. e-justice.europa.eu, 27. srpna 2014 [cit. 16. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-SK-maximizeMS-cs.do?clang=sk&idSubpage=4&member=1>.
11. *Proč potřebujeme nový trestní řád?* [online]. tpp.justice.cz [cit. 22. února 2018]. Dostupné na <<https://tpp.justice.cz/uvod>>.
12. *Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů* [online]. justice.cz [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6115&d=330753>>.
13. *Rechte der Opfer von Straftaten in Strafverfahren – Deutschland* [online]. e-justice.europa.eu, 24. dubna 2017 [cit. 22. listopadu 2017]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-DE-maximizeMS-cs.do?clang=de&idSubpage=4&member=1>.

justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-decs.do?clang=de>.

14. ŠÁMAL, Pavel. *Rekodifikace trestního řádu* [online]. pravni prostor.cz, 1. června 2015 [cit. 23. listopadu 2017]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/trestni-pravo/rekodifikace-trestniho-radu>>.
15. VÁLOVÁ, Irena, PASEKOVÁ, Eva. *Hrozí judikatorní blouznění? Odborníci hodnotí návrh části trestního řádu* [online]. ceska-justice.cz, 4. ledna 2018 [cit. 5. března 2018]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2018/01/hrozi-judikatorni-blouzneni-odbornici-hodnoti-navrh-casti-trestniho-radu>>.

Právní předpisy

1. Akční plán Rady a Komise 1999/C 19/01 ze dne 3. 12. 1998, o nejlepších způsobech provádění ust. Amsterodamské smlouvy, týkajících se vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva
2. Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty z roku 1997
3. Opferentschädigungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. 1. 1985 (BGBl. I S. 1), wie später geändert
4. Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. 3. 2001, o postavení obětí v trestním řízení
5. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte (Úmluva o právech dítěte)
6. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. 4. 2011, o prevenci obchodování s lidmi, boje proti němu a o ochraně obětí a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů
7. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012
8. Smlouva o fungování Evropské unie uveřejněná v Úředním věstníku C 115 ze dne 9. května 2008, ve znění Lisabonské smlouvy
9. Strafprozeßordnung, in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. 4. 1987 (BGBl. I S. 1074, ber. S. 1319), wie später geändert
10. Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
11. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

13. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákon č. 178/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád
15. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
16. Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
17. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
18. Zákon č. 300/2005 Z. z. trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
19. Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
20. Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů
21. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
22. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
23. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
24. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů
25. Zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů
26. Zákon č. 274/2017 Z. z., o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

Soudní rozhodnutí

1. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/2014
2. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/2015
3. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 7. 2017, sp. zn. II. ÚS 2105/2017
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 1. 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 1. 4. 1974, sp. zn. Tzv 10/74
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. 2. 1981, sp. zn. 3 Tz 2/81
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 14. 2. 1986, sp. zn. 1 To 7/86
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003

10. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012
11. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1019/2005
12. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010
13. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010
14. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012
15. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 3. 2014, sbírkové č. R 63/2014, Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)
16. Usnesení Nejvyššího soudu z ČR e dne 21. 5. 2014, sp. zn. 5 Tdo 332/2014
17. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 992/2014
18. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 To 40/2006
19. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 2002, sp. zn. 5 To 31/2002
20. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 8. 2015, sp. zn. 2 To 55/2015
21. Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 5. 1994, sp. zn. 3 To 380/94
22. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 2. 1996, sp. zn. 3 To 108/96
23. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 8 To 419/97
24. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 10. 1999, sp. zn. 8 To 335/99
25. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 7. 2003, sp. zn. 12 To 335/2003
26. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 3 Tmo 13/2008
27. Usnesení Okresního soudu v Teplicích ze dne 5. 5. 1998, sp. zn. 2 T 187/97

Jiné

1. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, sněmovní tisk č. 785/0
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony, sněmovní tisk č. 658/0
3. Informační leták PMS ČR: Informace o poskytovaných službách.
4. Probace. Metodický standart. Probační a mediační služba České republiky, 2016. 29 s.

5. Průvodce pro poradce – práce s oběťmi trestných činů. Probační a mediační služba České republiky, 2011. 94 s.
6. Přípravné řízení. Metodický standart. Probační a mediační služba České republiky, 2016. 23 s.

Přílohy

Příloha č. 1: Vzor poučení o poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných od Policie ČR

Pokud OČTŘ poskytne osobám informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění dle ust. § 8a odst. 1 věty druhé TR, pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, potom je tyto nesmějí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům. Vzor tohoto poučení dle ust. § 8b odst. 1 TR

JID: PCR14ETRF047542862

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie kraje
Územní odbor
Obvodní oddělení

Počet stran:

Poučení o poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných

Podle § 8b odst. 1 trestního řádu osobám, kterým byly orgánem činným v trestním řízení poskytnuty informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka, pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, je nesmí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům.

Podle § 8b odst. 2 trestního řádu nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchan trestný čin vraždy (§ 140 trestního zákoníku), zabití (§ 141 trestního zákoníku), některý z trestných činů, kterým byla způsobena těžká újma na zdraví, trestný čin ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti těhotenství ženy (§ 159 až 162 trestního zákoníku), trestný čin obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (§ 185 až 193 trestního zákoníku), trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 trestního zákoníku), týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku), únosu dítěte a osoby slížené duševní poruchou (§ 200 trestního zákoníku) nebo nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku).

Podle § 8c trestního řádu nikdo nesmí bez souhlasu osoby, které se takové informace týkají, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 85 trestního řádu nebo informace z něj získané, údaje o telekomunikačním provozu zjištěné na základě příkazu podle § 88a trestního řádu, nebo informace získané sledováním osob a věcí podle § 158d odst. 2 a 3 trestního řádu, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem.

Podle § 8d odst. 1 trestního řádu informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c trestního řádu, lze v nezbytném rozsahu zveřejnit pro účely pátrání po osobách, pro dosažení účelu trestního řízení, nebo umožňuje-li to tento zákaz. Uvedené informace lze také zveřejnit, odůvodňuje-li to veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby; přitom je třeba zvlášť dbát na ochranu zájmů osoby mladší 18 let.

Podle § 8d odst. 2 trestního řádu informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c, lze zveřejnit, pokud osoba, již se zákaz zveřejnění týká, udělila ke zveřejnění informace výslovný souhlas. Zemřela-li nebo byla-li tato osoba prohlášena za mrtvou, souhlas se zveřejněním informací je oprávněn udělit její manžel, partner nebo její děti, a není-li jich, její rodiče; v případě osoby mladší 18 let nebo osoby s omezenou svéprávností její zákonný zástupce nebo opatrovník. Souhlas se zveřejněním informací nemůže udělit osoba, která je pachatelem trestného činu spáchaného vůči osobě, jež zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou.

Podle § 8d odst. 3 trestního řádu informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c trestního řádu lze také zveřejnit, pokud osoba, již se zákaz zveřejnění týká, zemřela, nebo byla prohlášena za mrtvou a není-li žádná osoba oprávněná udělit souhlas se zveřejněním podle odst. 2.

Porušení této povinnosti může být postíženo v případě fyzické osoby podle § 44a zákona číslo 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, pokutou až do výše 1 000 000,- Kč, v případě spáchaní tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem lze uložit pokutu do 5 000 000,- Kč, právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě může být za tento správní delikt, podle § 45a zákona číslo 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, uložena pokuta až do výše 1 000 000,- Kč, v případě spáchaní tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem lze uložit pokutu do 5 000 000,- Kč, případně posouzeno i jako trestný čin Neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 180 trestního zákoníku.

Poučovaná osoba

346 3639 47542862

přikládám níže.

Příloha č. 2: Vzor poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení od Policie ČR

TŘ i ZoO vyžaduje řádné poučení poškozeného o jeho právech. Zároveň zde může

JID: PCR14ETRF047543102

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie kraje
Územní odbor
Obvodní oddělení

Č. j.

Počet stran:

Poučení poškozeného - oběti trestného činu v trestním řízení

V trestní věci

proti
pro přečin
podle § trestního zákoníku

Poučení poškozeného podle zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád:

Podle § 43 odst. 1 trestního řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, činit si výpisky a poznámky a na svoje náklady pořizovat kopie spisů a jejich částí (§ 65 odst. 1 trestního řádu), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odst. 2 trestního řádu se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Podle § 43 odst. 3 trestního řádu jste jako poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit. Podle § 44 odst. 3 trestního řádu návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení.

Podle § 43 odst. 4 trestního řádu jste-li obětí trestného činu podle zákona o obětech (§ 22 zákona o obětech trestných činů), máte právo v kterémkoliv stádiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Vaš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně.

Podle § 43 odst. 5 trestního řádu se můžete výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, které Vám tento zákon jako poškozenému přiznává.

Podle § 44 odst. 1 trestního řádu oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Podle § 44 odst. 2 trestního řádu je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Podle § 45 odst. 1 trestního řádu není-li poškozený osobou plně svéprávnou nebo je-li omezen na svéprávnosti, vykonává jeho práva podle tohoto zákona jeho zákonný zástupce nebo opatrovník. V případě, že je nebezpečí z prodlení a zákonný zástupce nebo opatrovník nemůže vykonávat svá práva uvedená ve větě první nebo nebyl-li opatrovník ustanoven, ačkoli jsou dány důvody pro jeho ustanovení, je třeba opatrovníka neprodleně ustanovit.

Podle § 45 odst. 2 trestního řádu opatrovníka ustanovuje předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce. Jinou osobu než advokáta lze ustanovit opatrovníkem jen s jejím souhlasem.

Podle § 45 odst. 3 trestního řádu jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 trestního řádu), přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho prvního nástupce.

Podle § 45a trestního řádu se poškozenému veškeré písemnosti doručují na adresu, kterou uvede. Má-li zmocněnec, doručuje se pouze jemu, to neplatí, pokud se poškozenému zaslíká výzva, aby osobně něco vykonal.

462.3694.47543102

poškozený učinit návrh dle ust. § 43 odst. 3 TŘ, požádat o opis usnesení o zahájení trestního stíhání dle ust. § 160 odst. 2 TŘ a učinit prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život. Zde je vzor takového poučení.

2. strana
Poučení poškozeného - oběti

Podle § 46 trestního řádu, je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a v takovémto případě může poškozený uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě.

Podle § 47 odst. 1 trestního řádu, byla-li poškozenému způsobena trestným činem škoda nebo nemajetková újma, nebo získal-li obviněný takovým trestným činem na jeho úkor bezdůvodné obohacení, lze nárok až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení zajistit na majetku obviněného. Zajišťovat nelze nárok, který nelze v trestním řízení uplatnit. K zajištění nelze užít majetek, který je podle zvláštního právního předpisu vyloučen z výkonu rozhodnutí o zajištění.

Podle § 47 odst. 2 trestního řádu, o zajištění podle odst. 1 rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo poškozeného, v přípravném řízení státní zástupce na návrh poškozeného. V přípravném řízení může státní zástupce nárok zajistit i bez návrhu poškozeného, vyžaduje-li to ochrana jeho zájmů, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení.

Podle § 47 odst. 3 trestního řádu, pokud je poškozenému známo, že obviněný je vlastníkem nemovitě věci nebo má některou movitou věc umístěnou mimo jeho trvalého nebo jiného pobytu, uvede podle možnosti již v návrhu na zajištění svého nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, kde taková věc je.

Podle § 50 odst. 1 trestního řádu se může poškozený dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Zmocněnec poškozeného může být současně důvěrníkem podle zákona o obětech trestných činů.

Podle § 50 odst. 2 trestního řádu je-li zmocněnec poškozeného fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která není plně svéprávná nebo její svéprávnost je omezena; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočnick.

Podle § 51 odst. 1 trestního řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat za něj žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený.

Podle § 51 odst. 2 trestního řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn být již od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel trestního řízení nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslychaným osobám klást otázky, avšak teprve tehdy, až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoliv v jeho průběhu.

Podle § 51a odst. 1 trestního řádu osvědčí-li poškozený,

a) kterému byla úmyslným trestným činem způsobena těžká újma na zdraví,

b) který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt,

že nemá dostatek prostředků na uhrazení nákladů vzniklých přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytnutou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Podle § 51a odst. 2 trestního řádu mají poškozený mladší než osmnáct let a zvláště zranitelná oběť podle zákona o obětech trestných činů, vždy nárok na bezplatné zastupování zmocněncem, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku).

Podle § 51a odst. 3 trestního řádu návrh na rozhodnutí podle odst. 1 podává poškozený v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce a v řízení před soudem příslušnému soudu, který věc projednává.

Podle § 51a odst. 4 trestního řádu pokud si poškozený sám zmocněnce ne zvolí, za podmínek uvedených v odst. 1 a 2, je mu předsedou senátu nebo soudcem ustanoven advokát.

Poškozený, který má nárok na ustanovení zmocněnce, může podle § 151a odst. 1 trestního řádu žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který poškozený vyžadá. Žádosti nelze vyhovět, jestliže takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon k prokázání téže skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu jsou na žádost poškozeného, oběti (§ 16 zákona o obětech trestných činů), jeho zákonného zástupce, opatrovníka, zmocněnce a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 65 odst. 1 trestního řádu má poškozený a zmocněnec právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, údajů osob podle § 55 odst. 1 písmene c) a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 trestního řádu, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Totéž právo má zákonný zástupce a opatrovník poškozeného, který není plně svéprávný nebo je-li jeho svéprávnost omezena.

Podle § 65 odst. 2 trestního řádu může v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v § 65 odstavci 1 trestního řádu ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.

Podle § 154 odst. 1 trestního řádu byl-li poškozenému alespoň částečně přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit

poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

Podle § 154 odst. 2 trestního řádu v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti, uloží soud na návrh poškozeného odsouzenému uhradit náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení.

Podle § 157a odst. 1 trestního řádu má poškozený právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Podle § 160 odst. 2 trestního řádu může poškozený, jehož pobyt nebo sídlo jsou známé, požádat o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Podle § 166 odst. 1 trestního řádu podá-li poškozený návrh podle § 43 odst. 3 trestního řádu, je mu umožněno po skončení vyšetřování prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

Poučení oběti trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (ZOTČ):

Podle § 3 odst. 1 ZOTČ každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevylučuje-li najevo opak.

Podle § 3 odst. 4 ZOTČ jsou Policie ČR, orgány činné v trestním řízení a subjekty zapsané v registru poskytovatelů povinny srozumitelným způsobem informovat oběť o jejich právech a umožnit jí jejich plné uplatnění. Na žádost oběti jsou tak povinny učinit i opakovaně.

Podle § 7 ZOTČ má oběť právo na přístup k informacím v zákonem stanoveném rozsahu ve věci, v níž se stala obětí trestného činu.

Podle § 11 odst. 1 ZOTČ na žádost oběti jí poskytne příslušný orgán činný v trestním řízení:

- a) informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno,
- b) informaci o stavu trestního řízení, s výjimkou případů, kdy by tato informace mohla ohrozit dosažení účelu trestního řízení,
- c) informaci o skutku, ze kterého je osoba, proti níž se řízení vede, obviněna, včetně jeho právní kvalifikace,
- d) informaci o době a místě konání veřejného projednání věci v řízení před soudem,
- e) pravomocné rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí.

Podle § 11 odst. 3 ZOTČ může oběť podat žádost o poskytnutí informací souvisejících s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Tato žádost se podává v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudem.

Podle § 17 odst. 1 ZOTČ oběť a osoba jí blízká mají právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění jejich kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchaní trestného činu, nebo proti níž se vede trestní řízení.

Podle § 17 odst. 2 ZOTČ žádosti podle odst. 1 jsou příslušné orgány povinny vyhovět, pokud se jedná o zvlášť zranitelnou oběť a nevylučuje to povaha prováděného úkonu.

Podle § 18 odst. 1 ZOTČ musí být otázky směřující do intimní oblasti kladeny pouze tehdy, je-li to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.

Podle § 18 odst. 2 ZOTČ má oběť právo kdykoliv podat námitku proti zaměření otázky. O důvodnosti námítky, která se poznamená do protokolu, rozhoduje vyslyšející orgán.

Podle § 19 ZOTČ může oběť žádat, aby byla v přípravném řízení vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. Žádosti zvlášť zranitelné oběti je nutné vyhovět, nebrání-li tomu důležité důvody. Důvody k zamlutí žádosti se poznamenají do protokolu.

Podle § 19 odst. 2 ZOTČ může zranitelná oběť žádat o tlumočení osobou stejného nebo opačného pohlaví. Tomuto je nutno vyhovět, ledaže nelze provedení úkonu odložit nebo tlumočnicka požadovaného pohlaví zajistit.

Podle § 20 ZOTČ je podání vysvětlení a výslech zvlášť zranitelných obětí prováděn citlivě, vyškolenou osobou, tak, aby nemusel být později opakován; je-li to technicky možné, za využití audiovizuální techniky nebo speciálních výslechových místností.

Podle § 21 odst. 1 ZOTČ má oběť právo na doprovod důvěrníkem.

Podle § 21 odst. 2 ZOTČ důvěrníkem může být fyzická osoba způsobilá k právním úkonům, kterou si oběť zvolí. Důvěrník poskytuje oběti potřebnou, zejména psychickou pomoc. Důvěrník může být zároveň zmocněncem oběti. Důvěrníkem nemůže být osoba, která má v trestním řízení postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočnicka.

Podle § 21 odst. 3 ZOTČ důvěrník nemůže zasahovat do průběhu úkonu.

Podle § 21 odst. 4 ZOTČ lze důvěrníka vyloučit z účasti na úkonu, pokud jeho účast narušuje průběh úkonu nebo ohrožuje dosažení účelu úkonu. Je nutné umožnit oběti zvolení jiného důvěrníka, ledaže uvedený úkon nelze odložit nebo by jeho odložení bylo spjato s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

4. strana

Poučení poškozeného - oběti

Po poučení dle § 43 odst. 3 trestního řádu jako poškozený navrhuji, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež mi byla trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na můj úkor trestným činem získal a to ve výši Kč.

Vyjádření poškozeného k poučení:

Poučení jsem plně porozuměl a dalšího vysvětlení nežádám.

Dle § 160/2 trestního řádu žádám - nežádám *) o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život:

.....

**Poučení mi bylo řádně vysvětleno a
beru je na vědomí**

(jméno a příjmení oběti trestného činu)

*) Nehodící se škrtněte

Příloha č. 3: Vzor předvolání svědka a jeho vyrozumění jako poškozeného

Dle ust. § 97 TR je každý povinen se na předvolání dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.

Okresní soud v (místo), (adresa)

Na všech podáních v této věci uveďte:

Jednací číslo:

Trestní věc proti
pro trestné činy dle
§§

Předvolání svědka a jeho vyrozumění jako poškozeného

(jméno a příjmení, datum narození)

Dostavte se k *) výslechu - *) k hlavnímu líčení - *) k veřejnému zasedání

dne

u podepsaného soudu v jednací síni jednací síně

Je Vaší zákonnou povinností dostavit se k soudu a vypovídat jako svědek k tomu, co je Vám známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení (§ 97 tr. řádu).

Nedostavíte-li se bez dostatečné omluvy, může být nařízeno Vaše předvedení nebo Vám může být uložena pořádková pokuta do 50 000,- Kč; příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě může být přenechán ke kázeňskému potrestání (§§ 66, 98 trestního řádu).

Jste-li zaměstnán, oznamte zaměstnavateli, že jste předvolán(a) a požádejte, aby Vám byla umožněna změna pracovní doby, abyste mohl(a) povinnost svědčit splnit mimo pracovní dobu, dovolují-li to provozní poměry. Není-li to možné, zajistěte si možnost účasti u hlavního líčení jiným vhodným způsobem.

Přineste s sebou toto předvolání a svůj občanský průkaz nebo jiný doklad totožnosti.

Budete-li žádat náhradu nutných výdajů, spojených s Vaším dostavením se, zařídte se dle poučení na další straně předvolání.

V případě, že jste osobou s omezenou schopností pohybu, orientace či komunikace, dovoluujeme si Vás požádat o sdělení této skutečnosti (např. telefonicky, e-mailem, datovou schránkou, atd.) ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení tohoto předvolání. Důvodem námi požadovaného sdělení je zajištění vyššího komfortu zdravotně handicapovaným osobám (např. zajištění bezbariérové jednací síně či sdělení našeho soudu o možnostech pohybu po budově soudu).

Určení svědeckého	
Svědkoví	vyplaťte v hotovosti:
Jízdné	Kč
Stravné za hodin	Kč
Nocležné	Kč
Náhrada ušlé mzdy za práci dle potvrzení tj. za hod. po	Kč
ZP za organizaci 9%	Kč
Celkem	Kč
Vyplaťte svědkovi částku shora po odpočtu příslušné daně a ZP za zaměstnance - 4,5%.	
..... předseda senátu	
Po odečtení daně ve výši	

vyjádřit. Se souhlasem předsedy senátu můžete klást vyslychanému otázky. Výslovným prohlášením sděleným soudou se můžete vzdát procesních práv, která trestní řád poškozenému přiznává.

Pouze do zahájení dokazování v hlavním líčení máte právo navrhnout, aby v trestním řízení bylo rozhodnuto též o Vašem nároku na náhradu škody a/nebo na náhradu nemajetkové újmy způsobené trestným činem - pokud o něm nebylo již rozhodnuto v občanském soudním řízení nebo jiném příslušném řízení. Do zahájení dokazování v hlavním líčení máte rovněž právo navrhnout vydání bezdůvodného obohacení, které obžalovaný trestným činem na Váš úkor získal.

Hlavní líčení bude zahájeno dne (den) v (čas) hodin v jednací síni č. jednací síně 4 - I. poschodí. Jinak bude soud rozhodovat o Vašem nároku na náhradu škody jen na podkladě Vašich návrhů, jsou-li obsaženy ve spise. **Aby mohlo být o Vašich případných nárocích procesně rozhodnuto, sdělte soudu konkrétní peněžní částku, s níž se připojujete k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, a tento nárok dokladujte příslušnými písemnými materiály** (faktury, účty, stvrzenky apod.). **Současně s takto uplatněným finančním nárokem specifikujte osobu obžalovaného, vůči němuž nárok uplatňujete.**

Je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě. Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňujete nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit.

Fyzická osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo se na její úkor pachatel obohatil, v případě smrti oběti způsobené trestným činem též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou, je považována za oběť trestného činu smyslu zákona č. 45/2013 Sb. (o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů.

Pakliže jste obětí trestného činu smyslu zákona o obětech trestných činů, máte v zákonem stanoveném rozsahu právo na přístup k informacím, které se týkají věci, v níž jste se stal/a obětí trestného činu. Na Vaši žádost Vám bude poskytnuto pravomocné rozhodnutí, kterým se řízení končí nebo informace o stavu trestního řízení s výjimkou případů, kdy by tato informace mohla ohrozit dosažení účelu trestního řízení. Soud vydá na Vaši žádost předběžné opatření v občanském soudním řízení v případě vážného ohrožení Vašeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti. Pokud o to Vy, Váš zmocněnec, zákonný zástupce, opatrovník nebo důvěrník požádá, vedou se údaje o bydlišti a doručovací adrese Vás, Vašeho zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka nebo důvěrníka, údaje o jejich místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání, a o jejich osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci. Jako oběť trestného činu máte právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastníte, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu Vaší osoby s osobou, kterou jste označil/a za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se vede trestní řízení.

Jestliže jste považován za oběť trestného činu dle zákona o obětech trestných činů, máte právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Váš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně. Písemné prohlášení se v řízení před soudem provede jako listinný důkaz.

V trestním řízení se můžete dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Je-li Vaším zmocněncem fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je omezena na svéprávnosti; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Neoznámíte-li soudu jméno zmocněnce sám (sama), musí se zmocněnec prokázat Vámi podepsanou plnou mocí. Osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil(a) náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, může být rozhodnuto předsedou senátu, že máte nárok na právní pomoc poskytovanou bezplatně nebo za sníženou cenu. Rozhodnuto bude jen na podkladě Vašeho písemného návrhu s přílohami, kterými má být prokazována jeho důvodnost.

Zmocněnec je oprávněn činit za Vás návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se můžete zúčastnit Vy.

Jestliže jste zvláště zranitelnou obětí dle zákona o obětech trestných činů (§ 2 odst. 4 zákona tohoto zákona), byla-li Vám úmyslným trestným činem způsobena těžká újma na zdraví, nebo jste pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt a osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce, rozhodne na Váš návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, že máte nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Stejně rozhodne o takovém Vašem návrhu, kterým jste uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, není-li vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši nebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení

zastoupení zmocněncem zjevně nadbytečné. Návrh na rozhodnutí o nároku na pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně, je třeba podat příslušnému soudu, který věc projednává. V případě, že si sám zmocněnce nezvolíte, ustanoví Vám jako zmocněnce předseda senátu advokáta zapsaného v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc dle zákona o obětech trestných činů dle místa působnosti a v pořadí, jak v něm po sobě následují. Není-li to možné nebo účelné, ustanoví zmocněncem jiného advokáta. Náklady vzniklé přibráním takového zmocněnce hradí stát.

Dle § 45a tr. řádu se veškeré písemnosti určené poškozenému doručují na adresu, kterou poškozený uvede. Má-li poškozený zmocněnce, doručuje se pouze jemu; to neplatí, jestliže se poškozenému zasílá výzva, aby osobně něco vykonal.

Vydání spojená s Vaším dostavením se v procesním postavení poškozeného, tj. ušlá mzda za práci a vydání způsobená přibráním zmocněnce Vám nebudou soudem hrazeny. Tyto výdaje bude však povinen Vám nahradit obžalovaný, jestliže bude pravomocně odsouzen a jestliže nárok na náhradu škody Vám bude alespoň zčásti přiznán a půjde-li o náklady potřebné k účelnému uplatnění Vašeho nároku v trestním řízení (§ 154 tr. řádu). Rozhoduje o tom po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně, a to k Vašemu návrhu, učiněnému ve lhůtě jednoho roku od právní moci rozsudku. Jinak nárok zaniká.

*) nehodící se škrtněte

V (místo) dne

(samosoudce/předseda senátu)

Za správnost vyhotovení: (jméno)

Příloha č. 4: Vzor vyrozumění poškozeného o hlavním líčení

Dle ust. § 202 odst. 6 TŘ má poškozený a jeho zmocněnec právo se osobně zúčastnit hlavního líčení.

Na všech podáních v této věci uveďte:

Jednací číslo:

Trestní věc
proti
pro trestné činy
dle

Vyrozumění poškozeného o hlavním líčení

Hlavní líčení ve shora uvedené trestní věci se bude konat

dne/ve dnech

u podepsaného soudu v jednací síni jednací síně

Jestliže Vám bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo se na Váš úkor pachatel trestným činem obohatil, máte právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, účastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Můžete také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež Vám byla trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování. Jinak bude soud rozhodovat o Vašem nároku na náhradu škody jen na podkladě Vašich návrhů, jsou-li obsaženy ve spise. **Abyste mohli být o Vašich případných nárocích procesně rozhodnuto, sdělte soudu konkrétní peněžní částku, s níž se připojujete k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, a tento nárok dokladujte příslušnými písemnými materiály (faktury, účty, stvrzenky apod.). Současně s tímto uplatněným finančním nárokem specifikujte osobu obžalovaného, vůči němuž nárok uplatňujete.**

Je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě. Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňujete nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit.

Výslovným prohlášením sděleným soudu se můžete vzdát procesních práv, která trestní řád poškozenému přiznává.

Fyzická osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo se na její úkor pachatel obohatil, v případě smrti oběti způsobené trestným činem též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou, je považována za oběť trestného činu smyslu zákona č. 45/2013 Sb. (o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů.

Pakliže jste obětí trestného činu smyslu zákona o obětech trestných činů, máte v zákonem stanoveném rozsahu právo na přístup k informacím, které se týkají věci, v níž jste se stal/a obětí trestného činu. Na Vaši žádost Vám bude poskytnuto pravomocné rozhodnutí, kterým se řízení končí nebo informace o stavu trestního řízení s výjimkou případů, kdy by tato informace mohla ohrozit dosažení účelu trestního řízení. Soud vydá na Vaši žádost předběžné opatření v občanském soudním řízení v případě vážného ohrožení Vašeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti. Pokud o to Vy, Váš zmocněnec, zákonný zástupce, opatrovník nebo důvěrník požádá, vedou se údaje o bydlišti a doručovací adrese Vás, Vašeho zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka nebo důvěrníka, údaje o jejich místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání, a o jejich osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci. Jako oběť trestného činu máte právo požádat v

kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastníte, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu Vaší osoby s osobou, kterou jste označil/a za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se vede trestní řízení.

Jestliže jste považován za oběť trestného činu dle zákona o obětech trestných činů, máte právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Váš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně. Písemné prohlášení se v řízení před soudem provede jako listinný důkaz.

V trestním řízení se můžete dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Je-li Vaším zmocněncem fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je omezena na svéprávnosti; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Neoznámíte-li soudu jméno zmocněnce sám (sama), musí se zmocněnec prokázat Vámi podepsanou plnou mocí. Osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil(a) náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, může být rozhodnuto předsedou senátu, že máte nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Rozhodnuto bude jen na podkladě Vašeho písemného návrhu s přílohami, kterými má být prokazována jeho důvodnost.

Zmocněnec je oprávněn činit za Vás návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se můžete zúčastnit Vy.

Jestliže jste zvláště zranitelnou obětí dle zákona o obětech trestných činů (§ 2 odst. 4 zákona tohoto zákona), byla-li Vám úmyslným trestným činem způsobena těžká újma na zdraví, nebo jste pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt a osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce, rozhodne na Váš návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, že máte nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Stejně rozhodne o takovém Vašem návrhu, kterým jste uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, není-li vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši nebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení zastoupení zmocněncem zjevně nadbytečné. Návrh na rozhodnutí o nároku na pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně, je třeba podat příslušnému soudu, který věc projednává. V případě, že si sám zmocněnec nezvolíte, ustanoví Vám jako zmocněnce předseda senátu advokáta zapsaného v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc dle zákona o obětech trestných činů dle místa působnosti a v pořadí, jak v něm po sobě následují. Není-li to možné nebo účelné, ustanoví zmocněncem jiného advokáta. Náklady vzniklé přibráním takového zmocněnce hradí stát.

Dle § 45a tr. řádu se veškeré písemnosti určené poškozenému doručují na adresu, kterou poškozený uvede. Má-li poškozený zmocněnce, doručuje se pouze jemu; to neplatí, jestliže se poškozenému zasílá výzva, aby osobně něco vykonal.

Vydání spojená s Vaším dostavením se v procesním postavení poškozeného, tj. ušlá odměna za práci a vydání způsobená přibráním zmocněnce, Vám nebudou soudem hrazeny. Tyto výdaje bude však povinen Vám nahradit obžalovaný, jestliže bude pravomocně odsouzen a jestliže nárok na náhradu škody Vám bude alespoň zčásti přiznán a půjde-li o náklady potřebné k účelnému uplatnění Vašeho nároku v trestním řízení (§ 154 tr. řádu). Rozhoduje o tom po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně, a to k Vašemu návrhu, učiněnému ve lhůtě jednoho roku od právní moci rozsudku. Jinak nárok zaniká.

Nejste-li ve věci předvoláván(a) jako svědek, není Vaše účast u hlavního líčení povinná.

Do objektu soudu je zakázáno vnášet zbraně, střelivo a další nebezpečné předměty všeho druhu. Zakaz se netýká příslušníků policie, vězeňské a justiční stráže, plnicích služební úkony.

V případě, že jste osobou s omezenou schopností pohybu, orientace či komunikace, dovolujeme si Vás požádat o sdělení této skutečnosti (např. telefonicky, e-mailem, datovou schránkou, atd.) ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení tohoto předvolání. Důvodem námi požadovaného sdělení je zajištění vyššího komfortu zdravotně handicapovaným osobám (např. zajištění bezbariérové jednací síně či sdělení našeho soudu o možnostech pohybu po budově soudu).

V (místo) dne

(samosoudce/předseda senátu)

Za správnost vyhotovení: (jméno)

Příloha č. 5: Vzor vyrozumění poškozeného o veřejném zasedání konaném o odvolání

Dle ust. § 233 odst. 1 TR předvolá předseda senátu k veřejnému zasedání osoby, jejichž osobní účast při něm je nutná. O veřejném zasedání vyrozumí státního zástupce, jakož i osobu, která svým návrhem dala k veřejnému zasedání podnět, a osobu, která může být přímo dotčena rozhodnutím, jestliže tyto osoby nebyly k veřejnému zasedání předvolány; vyrozumí též obhájce, popřípadě zmocněnce a zákonného zástupce nebo opatrovníka těchto osob.

Na všech podáních v této věci uveďte:

Jednací číslo:

Trestní věc
proti
pro trestné činy
dle

Vyrozumění poškozeného o veřejném zasedání konaném o odvolání

Veřejné zasedání ve shora uvedené věci se koná

dne

u podepsaného soudu v místnosti jednací síně

K veřejnému zasedání se nemusíte dostavit.

Při veřejném zasedání se můžete dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Zmocněnec může být současně důvěrníkem dle zákona č. 45/2013 Sb. (o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů. Je-li zmocněncem fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je omezena na svéprávnosti; při veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník. Zmocněnec je oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat za ně žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit zúčastněná osoba nebo poškozený.

Neoznámíte-li soudu jméno zmocněnce sám, musí se zmocněnec prokázat Vámi podepsanou plnou mocí.

Osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil(a) náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, může být rozhodnuto předsedou senátu, že máte nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, není-li vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši nebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení zastoupení zmocněncem zjevně nadbytečné. Rozhodnuto bude jen na podkladě Vašeho písemného návrhu s přílohami, kterými má být prokazována jeho důvodnost.

Jestliže jste zvláště zranitelnou obětí dle zákona o obětech trestných činů (§ 2 odst. 4 zákona tohoto zákona), byla-li Vám úmyslným trestným činem způsobena těžká újma na zdraví, nebo jste pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt a osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce, rozhodne na Váš návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, že máte nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Návrh na rozhodnutí o nároku na pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně, je třeba podat příslušnému soudu, který věc projednává. V případě, že si sám zmocněnce ne zvolíte, ustanoví Vám jako zmocněnce předseda senátu advokáta zapsaného v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc dle zákona o

obětech trestných činů dle místa působnosti a v pořadí, jak v něm po sobě následují. Není-li to možné nebo účelné, ustanoví zmocněncem jiného advokáta. Náklady vzniklé přiřazením takového zmocněnce hradí stát.

Vydání spojená s Vaším dostavením, ušlá odměna za práci a vydání způsobená přiřazením zmocněnce Vám nebudou soudem hrazeny. Tyto výdaje bude povinen Vám nahradit odsouzený, bude-li nárok na náhradu škody Vám alespoň zčásti přiznán a půjde-li o náklady potřebné k účelnému uplatnění Vašeho nároku v trestním řízení (§ 154 tr. řádu). Rozhodne o tom po právní moci rozsudku předseda senátu (samosoudce) soudu I. stupně.

Jestliže jste považován za oběť trestného činu dle zákona o obětech trestných činů, máte právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Váš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně.

Do objektu soudu je zakázáno vnášet zbraně, střelivo a další nebezpečné předměty všeho druhu; zákaz se netýká příslušníků policie, vězeňské a justiční stráže, plnění služební úkony.

V případě, že jste osobou s omezenou schopností pohybu, orientace či komunikace, dovoluujeme si Vás požádat o sdělení této skutečnosti (např. telefonicky, e-mailem, datovou schránkou, atd.) ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení tohoto předvolání. Důvodem námi požadovaného sdělení je zajištění vyššího komfortu zdravotně handicapovaným osobám (např. zajištění bezbariérové jednací síně či sdělení našeho soudu o možnostech pohybu po budově soudu).

V (místo) dne

(samosoudce/předseda senátu)

Za správnost vyhotovení: (jméno)

Příloha č. 6: Vzor dopisu/výzvy poškozenému/oběti zasílaný PMS

A. Vzor dopisu/výzvy poškozenému/oběti zasílaný PMS v přípravném řízení.

Naše čj.:

Počet listů: ...
Počet příloh: ...

Vážená paní/vážený pane,

dovoluji si Vás oslovit v souvislosti s, při které Informace a kontakt na Vás jsem obdržel/a od

Jako pracovník Probační a mediační služby Vám mohu poskytnout podporu, pomoc a informace o Vašich právech v probíhajícím trestním řízení.

Nabízím Vám touto cestou možnost osobního setkání dne od hodin na středisku Probační a mediační služby

Pokud Vám navržený termín setkání nevyhovuje, můžete mne kontaktovat na telefonním čísle: .

Pokud se rozhodnete této nabídky nevyužít, přijměte tento dopis jen jako informaci, že je zde pro Vás organizace, na kterou se můžete obrátit kdykoliv, nejlépe však do, kdy budeme činnost v případě ukončovat.

Veškeré služby Probační a mediační služby jsou bezplatné.

S pozdravem

Probační úředník

B. Vzor dopisu/výzvy poškozenému/oběti zasílaný PMS ve výkonacím řízení.

Naše čj.:

Počet listů: ...
Počet příloh: ...

Vážený pane,

dovoluji si Vás oslovit v souvislosti s, při které Informace a kontakt na Vás jsem obdržel od

Jako pracovník Probační a mediační služby v současnosti vykonávám nad odsouzeným kontrolu uloženého trestu a uložených povinností.

Od doby, kdy došlo k události, uplynula již delší doba, přesto považuji za důležité Vám nabídnout podporu, pomoc a informace o Vašich právech.

V případě zájmu mě, prosím, kontaktujte na telefonním čísle: .

Pokud se rozhodnete této nabídky nevyužít, přijměte tento dopis jen jako informaci, že je zde pro Vás organizace, na kterou se můžete kdykoliv obrátit, nejlépe však do, kdy Probační a mediační služba bude ukončovat činnost v případě.

Veškeré služby Probační a mediační služby jsou bezplatné.

S pozdravem

Probační úředník

Shrnutí

Diplomová práce nazvaná "Postavení poškozeného v trestním řízení" se věnuje jednomu z hlavních subjektů trestního řízení. Cílem práce je zhodnocení jeho ochrany a postavení v trestním řízení, se zaměřením na jeho konkrétní práva. Jde tedy o analýzu současné právní úpravy a odpověď na otázku, jaké je postavení poškozeného v trestním řízení a jak lze jeho postavení zlepšit.

Diplomová práce čerpá z řady odborných českých a zahraničních monografií, článků a příspěvků ve sbornících předních odborníků na trestní právo, ze soudních rozhodnutí a dalších zdrojů. Je členěna do osmi kapitol včetně úvodu a závěru. Nejprve se zabývá vymezením pojmu "poškozený", odlišení pojmu "oběť" od tohoto pojmu, úpravě v mezinárodních dokumentech a klasifikaci poškozených dle druhu způsobené škody nebo újmy. Jádrem je analýza možností poškozeného v oblasti jeho zastupování a samotné postavení poškozeného v trestním řízení, zejm. jeho práva, postavení v příkazním řízení, v řízení před soudem, v adhezním řízení a při využití vybraných odklonů. Pozornost je věnována i institutu stíhání se souhlasem poškozeného. Následuje rozbor činnosti PMS ve vztahu k poškozenému a komparace postavení poškozeného v České republice vs. v právních úpravách Slovenska a Německa. Závěrem navrhuje změny právní úpravy *de lege ferenda*, jejichž cílem by mělo být zlepšení postavení poškozeného.

Poškozeným se v dnešní době může stát úplně každý a ten, který zná svá práva a dovede prosadit své požadavky, má mnohem vyšší šanci domoci se potřebné pomoci a případné náhrady škody.

Diplomová práce vychází z právní úpravy aktuální k 31. 3. 2018.

Abstract

The diploma thesis called "The Status of an Injured Party in Criminal Proceedings" deals with one of the main entities in criminal proceedings. The aim of this thesis is to evaluate the protection and the status of an injured party in criminal proceedings, with the main focus on the specific rights an injured party has. Therefore, it is an analysis of the current legislation and it provides an answer to the question about what the status of an injured party in criminal proceedings is and how this status can be improved.

The diploma thesis uses the information gained from many specialist Czech and foreign monographs, articles and contributions in anthologies by leading experts in criminal law, judicial decisions and other sources. It is divided into eight chapters including introduction and conclusion. At first, it is concerned with the definition of the term "injured party" and distinguishing it from the term "victim", then it deals with how these terms are described in

international documents and with the classification of the injured party according to caused damage or harm. The core of the work is constituted by the analysis of the injured party's possibilities with regard to his/her representation and status in the criminal proceedings itself, especially his/her rights, the status in a procedure to issue an administrative order, in proceedings before the court, in ancillary proceedings and with the use of selected diversions. The attention is also paid to the institute of criminal prosecution with the consent of the injured. Then, the analysis of the Czech Probation and Mediation Service in relation to the injured and the comparison of the status of an injured party in the Czech Republic with the status according to legislation in Slovakia and Germany follow. It suggests the changes to legislation *de lege ferenda* the aim of which should be the improvement of the status of an injured party.

Nowadays, everyone can become an injured party and when he/she knows his/her rights and is able to push his/her demands through, there is a much higher chance of getting the necessary help and potential damage compensation.

The thesis is based on the current legislation as of 31 March 2018.

Klíčová slova

Poškozený v trestním řízení, oběť trestného činu, trestní řízení, zastupování poškozeného, procesní práva, trestní stíhání se souhlasem poškozeného, adhezní řízení, odklony, Probační a mediační služba České republiky

Key words

An injured party in criminal proceedings, the victim of a criminal act, criminal proceedings, the representation of an injured party, procedural rights, criminal prosecution with the consent of the injured, adhesion proceedings, diversions, Czech Probation and Mediation Service